

Informační bulletin

HISTORICKÉ SPOLEČNOSTI PRO
AKTUALIZACI ODKAZU ČESKÉ
REFORMACE, z. s.

VERITAS

č. 23/2018-2021

Pro informaci svých členů vydává VERITAS podle potřeby.

OBSAH	Str.
Redakční poznámka	2
<u>1. Semináře v Pardubicích podzim 2017 až jaro 2021</u>	
<i>Přehled témat seminářů za uplynulé období</i>	2
<u>2. Znovupostavení tzv. mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze</u>	
<i>Vývoj událostí v letech 2013–2021</i>	4
<u>3. Přednášky členů VERITAS přednesené při různých příležitostech</u>	
<i>Třicetiletá válka – změna konfesně rozdělené společnosti v počínající politicky rozdělenou společnost (E. Melmuková, 2018)</i>	12
<i>Svědectví (včetně případného mučednictví) jako misie křesťanů ve skryté církvi české reformace (M. Soukup, 7/1/2020)</i>	15
<i>Institucionalizované nekatolické církve jako disciplinační nástroj státu proti dědictví české reformace (E. Melmuková, 9/10/2020)</i>	21
<i>Význam Karla II. z Lichtenštejna pro dějiny Moravy v širších souvislostech (P. Melmuk, E. Melmuková, 20/3/2021)</i>	23
<u>4. Posudky učebnic pro Ekumenickou radu církví v ČR – informace o této problematice a příklad posledních zpracovaných posudků</u>	25
<u>5. Informace o připravované publikaci</u>	30
<u>6. Pozvánky blížící se akce</u>	31
<u>7. Samostatné přílohy</u>	
<i>Generál Milan Rastislav Štefánik a jeho otec Pavol Štefánik</i>	
<i>Padesát seminářů historické společnosti VERITAS v Pardubicích (1995–2019) v přehledu</i>	
<i>Návratka pro kontrolu osobních údajů člena VERITAS</i>	
<i>Pozvánka na valnou hromadu VERITAS 15/5/2021</i>	

Redakční poznámka

Informační bulletin VERITAS č. 23/2018-2021 vychází opět po delší době. Tímto obsáhlejším číslem překlenujeme nastalou mezeru a doufáme, že ve vydávání obou našich spolkových časopisů budeme pokračovat opět každoročně jedním standardním číslem, jak bylo dříve dobrým zvykem.

V jeho obsahu jsme se zaměřili na události a proběhlou činnost, která se nevztahuje ke Středisku české reformace ve Velké Lhotě u Dačic. O tamním dění jsme informovali před Vánoci 2020 v překlenovacím čísle našeho druhého časopisu Hlas. Ve druhé polovině roku 2021 se můžete těšit na další vydání Hlasu. V tomto Informačním bulletinu se vracíme k pardubickým seminářům pro učitele, včetně posledního, který musel v důsledku opatření souvisejících s další vlnou pandemie covid-19 proběhnout v online podobě na YouTube kanále VERITAS. Součástí časopisu je proto i přepis obou přednášek z něj, jedna samostatná příloha je záznamem příspěvku z Pardubic z podzimu 2019.

Druhý oddíl bulletinu se věnuje finálnímu stadiu sporu o stavbu repliky tzv. Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Podařilo se nám ho velmi podrobně zdokumentovat a s výsledkem seznamujeme všechny zájemce. (Kdo nechce znát všechny detaily časové osy, může číst jen tučně zvýrazněné hlavní mezníky událostí.)

Do třetího oddílu bulletinu jsme zařadili několik nedávných přednášek našich členů. Čtvrtý oddíl se vrací k problematice posudků učebnic, která nám velmi leží na srdci. Pro čtenáře jsme z posudků vypsali nejčastější chyby, na něž naši recenzenti vydavatele učebních materiálů v posudcích upozorňovali.

Mezi samostatnými přílohami najdete i list s přehledem témat a termínů padesáti proběhlých seminářů VERITAS v Pardubicích mezi lety 1995 a 2019, pozvánku na letošní valnou hromadu VERITAS a také návratku pro kontrolu osobních údajů, které o každém členovi ve VERITAS vedeme. Jak s ní případně naložit, je v ní přesně popsáno.

Přejeme všem čtenářům příjemné a obohacující čtení.

Mgr. Miroslav Soukup, jednatel VERITAS a editor Informačního bulletinu

Semináře pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a společenské vědy v Pardubicích

Přehled témat seminářů za uplynulé období

V uplynulém období uspořádala VERITAS od podzimu 2017 do jara 2021 celkem šest vzdělávacích seminářů. Seminář plánovaný na jaro 2020 musel být v důsledku epidemie SARS-CoV-2 odložen nejprve o půl roku, následně o celý rok. Proto lze říci, že rok 2020 uběhl, žel, zcela bez seminářů VERITAS v Pardubicích. Ze všech uskutečněných setkání byla pořízena audionahrávka, která všem zájemcům umožňuje být zpětně a pomyslně účastníkem semináře a vyslechnout si nejen příspěvky přednášejících, ale i další podněty zmíněné v diskusi. (Nyní ovšem zpracováváme teprve nahrávky pořízené roku 2018). Jarní seminář 2021 probíhal mimořádně online, proto je z přednášek na něm přednesených k dispozici i video. Nahrávky pořízené roku 2017 jsou [mimořádně volně k dispozici](#) na webu VERITAS.

21. října 2017 (46. seminář) přednášel v Pardubicích dlouholetý člen a také náhradník výboru VERITAS **Mgr. Jan Dlask, Ph.D.**, překladatel a odborný asistent finské literatury na oddělení finských studií Ústavu germánských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V přednášce nazvané **Historie a současnost severského protestantismu** pojednal tuto problematiku nejen obecně (pro Norsko, Dánsko, Island, Švédsko a Finsko), nýbrž s větším důrazem na poslední dvě země tohoto regionu Evropy.

24. března 2018 na 47. semináři jsme s **Mgr. Martinem Fajmonem**, historikem, archivářem a v současnosti také jediným slovenským členem VERITAS, připomínali v naší

zemi opravdu málo známou historickou osobnost **Ivana Déreera – právníka, politika a publicistu**. Dr. Dérer byl jedním z autorů i signatářů Martinské deklarace, která významně přispěla k vytvoření Československa v roce 1918. Byl také velkým stoupencem Tomáše G. Masaryka a ideje čechoslovakismu. Sám řadu let působil v prvorepublikových vládách jako ministr. Jak jsme předem vlastně očekávali, s výjimkou semináře VERITAS nebyl v souvislosti s výročím roku 1918 v roce 2018 v Česku (na rozdíl od Slovenska) Ivan Dérer nijak připomenut. [Text přednášky M. Fajmona](#) je ke stažení jako malý tisk na webu VERITAS.

48. seminář **27. října 2018** byl pojat obzvláště slavnostně, protože předcházel státnímu svátku připomínajícímu 100 let od vzniku Československa. Účastníci dorazili ve

formálním oděvu, na klopou dostali stužku trikolóry a seminář zahájila československá státní hymna. Program jsme nazvali: **VERITAS k připomínce roku 1918**. Kratšími příspěvky se na něm podíleli **doc. PhDr. Eva Melmuková** (připomněla stoleté výročí od spojení evangelických církví do Českobratrské církve evangelické), **ThDr. Petr Melmuk, Th.D.** (rekapituloval válečné události 1. světové války a cestu čsl. odboje k prohlášení samostatnosti), i **Mgr. Martin Fajmon** (věnoval se stoletému výročí Martinské deklarace). Došlo také na promítání historických dokumentů k české státnosti a zejména z období před sto lety. Text příspěvku M. Fajmona je vystaven na webu VERITAS ke stažení.

49. seminář byl první akcí VERITAS v roce **2019. 30. března** emeritní moderátorka a čestná členka výboru VERITAS **doc. PhDr. Eva Melmuková** připomněla **400. výročí prvního pokusu o demokratický stát ve střední Evropě**. Konfederace stavů Českého království z období stavovského povstání je dnes téměř zapomenutou kapitolou vývoje českých právních dějin. Tato česká protodemokratická ústava je pozoruhodná i na svou dobu naprosto mimořádným rozsahem náboženské, konfesijní i svobody svědomí a velice se blíží současnému pojetí této oblasti lidských práv v české ústavě. Toto téma VERITAS shrnula do zvláštního [malého tisku Česká konfederace](#), který nabízíme jako rozmnoženinu.

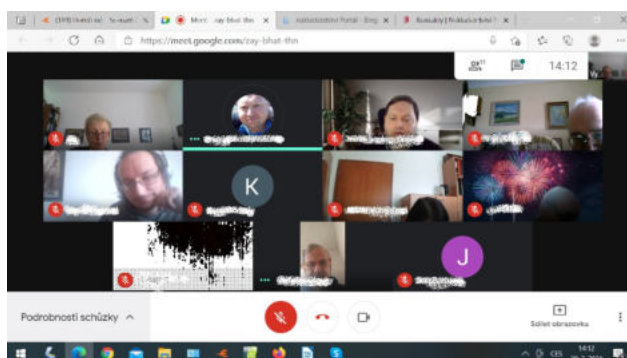
O půl roku později **19. října 2019** si rozsáhlou přednášku o **Generálu Milanu Rastislavovi Štefánikovi a jeho otci Pavlovi Štefánikovi** připravil a ze Slovenska přivezl člen VERITAS, historik a archivář **Mgr. Martin Fajmon**. Otec jednoho ze tří nejzasloužilejších zakladatelů Československa v roce 1918 gen. Štefánika, byl evangelickým farářem. V roce 2019 jsme si tak připomněli sto let od tragické smrti M. R. Štefánika při leteckém neštěstí nedaleko Bratislavy. Text přednášky z tohoto semináře je samostatnou přílohou tohoto čísla Informačního bulletinu.

Podzimní seminář 2019 v Pardubicích uzavřel první padesátku těchto úspěšných akcí, pořádaných v tomto východočeském městě už od roku 1995. Valná většina z nich se konala i na témž místě – v sálku na faře ČCE v ulici Sladkovského. Témata a data konání

všech dosavadních padesáti vzdělávacích akcí jsme shrnuli do přehledu, který je další vloženou přílohou.

Na 51. seminář jsme si v důsledku protipandemických opatření museli počkat jeden a půl roku a stejně jsme ho nakonec museli uspořádat náhradním způsobem online. Předtím jsme ale sepsali základní informace k jeho tématu alespoň do [přílohy časopisu Hlas Střediska české reformace](#), jehož číslo 19 jsme rozeslali členům před Vánoci 2020.

51. (a zároveň i první online) seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a společenské vědy připadl na **20. března 2021**. Na [YouTube kanále](#) se v dopoledních hodinách objevil předtočený záznam dvou krátkých přednášek, kterými jsme před Vánoci 2020 rozeslané základní informace k tématu **Význam Karla II. z Lichtenštejna pro dějiny Moravy v širších souvislostech** doplnili. Přednášky přečetli **ThDr. Petr Melmuk, Th.D.**, a jeho maminka **doc. PhDr. Eva Melmuková**. Odpoledne se více než jednu hodinu o tématu diskutovalo prostřednictvím videokonference. Nouzová varianta semináře –

jediná prakticky možná a povolená v době zákazu shromažďování a cestování mezi okresy – se nicméně osvědčila (i po technické stránce) natolik, že ji budeme moct v případě opakování nepříznivé situace znovu použít. Více ovšem pochopitelně i nadále preferujeme osobní setkání v příjemném prostředí v Pardubicích.

Znovupostavení tzv. mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze

Vývoj událostí v letech 2013–2021

Období 2013–září 2017 za předsednictví Václava Dajbycha charakterizovala nová, značně neprůhledná taktika. Společnost pro obnovu sloupu využívala příznivé situace aktivní spolupráce s některými zastupiteli včetně pražského primátora doc. MUDr. B. Svobody. Úsilí se soustřeďovalo na získávání různých dílčích odborných povolení a na smlouvu o smlouvě budoucí, aniž se výslovně řešil hlavní problém, totiž zda Zastupitelstvo Hlavního města Prahy (HMP) jednoznačně oficiálně přijme Mariánský sloup (MS) jako vnucený dar.

2013: 15/7/2013 byla podepsána Dohoda o provedení stavby mezi Společností pro obnovu mariánského sloupu a Magistrátem HMP (Ing. Radek Svoboda, ředitel odboru evidence, správy a využití majetku). Ve dnech 29/4 a 6/8 Magistrát HMP požádal o písemné vyjádření Národní památkový ústav; 29/8 ten v odpovědi (doc. PhDr. J. Štulc) znovupostavení schválil za předpokladu naplnění několika podmínek.

2014: Smlouva o budoucí smlouvě darovací, má jít o bezúplatný převod – uzavřely ji Společnost pro obnovu Mariánského sloupu (předseda V. Dajbych) jako budoucí dárce a Magistrát HMP (Ing. Radek Svoboda) jako budoucí obdarovaný. 30/11/2014 předala VERITAS primátorce A. Krnáčové petici spolu s petičními archy (více než 400 podpisů) s tímto sdělením: „Nebyli bychom rádi, kdyby se znovupostavení sloupu na stejném místě

a se stejnými symboly moci a triumfalismu (duchovní střed Evropy založený na totalitním způsobu myšlení) stalo výsměchem úsilí o demokratickou a pluralitní společnost.“

Charakteristická byla pro toto období absolutní absence jakékoli věcné diskuze a argumentace, vše se soustředilo na technické a umělecko-památkářské hledisko.

2015: Reakce radního J. Wolfa z 6/1/2015 na převzaté petice odpůrců sloupu, týkala se pouze přípustnosti z hlediska památkové péče. VERITAS se vyjádřila k tomuto dopisu 16/5/2015, že je to zcela neadekvátní a netýká se to podstaty věci.

2016: 16/8/2016 souhlasila Městská část Praha 1, odbor výstavby, s provedením ohlášeného stavebního záměru.

2017: 20/5/2017 byl vznesen dotaz VERITAS adresovaný primátorce A. Krnáčové: „Kdy a v kterém zasedání Magistrátu HMP byl schválen plán stavby MS?“, 8/7/2017 následovala urgence odpovědi – ani potom ale nepřišla žádná odpověď. 21/6/2017 rozhodl Stavební úřad Prahy 1 o umístění stavby označené „výstavba obnoveného MS v Praze 1 na Staroměstském náměstí“ (toto rozhodnutí bylo součástí územního řízení); územní rozhodnutí dle radního J. Wolfa nabylo právní moci 22/6/2017 (s uvedením 15denní lhůty pro odvolání).

Ke konečnému potvrzení záměru mělo dojít přijetím petice „*Prosba*“ („*Prosím, ať může být postaven MS se sochou Panny Marie na Staroměstském náměstí v Praze*“) o přijetí daru Zastupitelstvem HMP 14/9/2017. Tam však došlo ke zvratu a přijetí „daru“ se neuskutečnilo, naopak bylo požadováno zrušení všech dřívějších dojednání v této věci.

Období od září 2017 do roku 2020 charakterizuje neoficiální heslo: sabotáží k cíli. Obhájci sloupu očekávali souhlas s přijetím petice „*Prosba*“. Když došlo k pravému opaku, totiž zamítnutí „*Prosby*“, obhájci sloupu přešli hned vzápětí do útoku včetně osobního napadání. Od Zastupitelstva HMP se žádalo zrušení rozhodnutí ze 14/9/2017 a nové projednání celé záležitosti. Svolávala se masová shromáždění příznivců (Svatováclavská pouť Prahou, vzpomínka 3. listopadu).

2017: 17/9/2017 vyjádřen nesouhlas s rozhodnutím Zastupitelstva HMP (různí občané), 26–27/9/2017 manželé Pejřimovští (totéž), 5/10/2017 oficiální prohlášení Společnosti „Příznivcům MS v Praze a všem slušným lidem“ s doporučením, které strany v následujících volbách nevolit, 5/10/2017 interpelace občanů pro obnovu MS proti zmatečnému usnesení Zastupitelstva HMP, žádost o jeho změnu a nové projednání případu (následovaly podpisy petice). 27/10/2017 výzva k obnově MS (podepsáni Bradna a Kavička), 27/10/2017 výzva k účasti na setkání na Staroměstském náměstí v Praze 3/11/2017 – Bradna). 8/11/2017 se konala tisková konference VERITAS o MS v Praze 5 – Smíchově (budova ČCE), při této příležitosti byla představena publikace *Causa Mariánský sloup*.

Zrušení všech dřívějších dojednání ve věci sloupu na základě usnesení 14/9/2017 tím pověřený radní J. Wolf neprovedl. Rok 2018 je dobou odkladů v očekávání různých politických posunů po podzimních volbách do Zastupitelstva HMP. Projednávání petice příznivců i nově podané petice odpůrců sloupu se stále odsouvá, přijímají se různá dílčí rozhodnutí o připravované stavbě sloupu, o níž ještě nebylo zásadně rozhodnuto. Nově zvolené zastupitelstvo bere prozatím obě petice pouze na vědomí.

2018: 7/2/2018 vyšel článek Oskara Kuplíka v periodiku Naše Praha: „...Protože však radní Wolf nestihl do 31/12/2017 naplnit část usnesení Zastupitelstva ze 14/9/2017 a smlouvy nebyly rozvázány, lze stavět.“ 22/2/2018 tvrdil J. Wolf v odpovědi V. Novotnému, že „Magistrát HMP nemá k dispozici právní nástroj v rámci své působnosti

umožňující naplnění usnesení Zastupitelstva HMP v rovině veřejnoprávní, tj. nemůže odejmout souhlas HMP či zrušit dohodu o provedení stavby uzavřenou pouze pro účely již pravomocně ukončeného územního řízení, resp. taková právní jednání by neměla žádný dopad na pravomocné územní rozhodnutí.“

V květnu 2018 byla podána petice (VERITAS, ale za petiční výbor) s výzvou neobnovit Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze. Tato květnová petice VERITAS nebyla Zastupitelstvem HMP projednána ani 14/6 ani 4/9/2018.

5/6/2018 probíhal seminář o historii Prahy a souvisící historii umění od 16. století ve vztahu k mariánskému sloupu, pomníku svobody – konal se ve velkém sále magistrátní budovy, Mariánské nám. 2/2, byl určený pro zastupitele HMP (Hnátek); 14/6/2018 Zastupitelstvo HMP vzalo na vědomí obsah petice Prohlášení Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze (16 489 petentů, z ČR i krajané z USA); důvody žádosti: MS symbolem a vzpomínkou na obránce Prahy za třicetileté války, MS byl významným uměleckým dílem počínajícího barokního slohu, snaha o obnovu MS je konstantní a dlouhodobá, MS byl významným duchovním artefaktem (petiční výbor: K. Amortová, Z. Havlíková, L. Bradnová, P. Váňa). Žádost o projednání petice podána již 4/6/2018 (Hnátek)

27/9/2018 Svatováclavské putování Prahou s Palladiem Země české za pokoj a požehnání Praze a české zemi (iniciátor J. Koníček); 3/11/2018: smírné procesí Staroměstským náměstím za smír v Praze a pokoj v české zemi (záštita: kardinál D. Duka, radní J. Wolf), 14/11/2018 byly rozeslány dopisy nově zvoleným zastupitelům HMP s výzvou k projednání květnové petice VERITAS.

Odsouvání pokračovalo i v roce 2019, kdy se zajišťuje podpora nové politické scény pražského magistrátu.

2019: 9/1/2019 VERITAS zasílá všem zastupitelům nezměněné stanovisko k věci MS. 14/2/2019 následovala odpověď radní H. Třeštíkové Z. Zacpalovi: pravomocné je územní rozhodnutí o povolení stavby z 22/6/2017, poslední přijaté usnesení Zastupitelstva HMP vyslovilo nesouhlas se záměrem obnovy MS, ale územní rozhodnutí nabylo právní moci, přece ale nelze ještě MS stavět, neboť Technická správa komunikací neudělila povolení k záboru místa pro staveniště; dle H. Třeštíkové má přitom jít o citlivou celospolečenskou otázku... 22/5/2019 žádost o prodloužení platnosti územního rozhodnutí, které nabylo právní moci 22/7/2017, zahájení stavby pozdržel nesouhlas se zábořem staveniště, který odmítla vydat Technická správa komunikací s poukazem na negativní usnesení Zastupitelstva HMP ze 14/9/2017 (ing. arch. S. Běhal, zmocněnec Společnosti...); 31/5/2019 J. Bistranin upozorňuje na pokus stavět (P. Váňa), protože jinak pozbývá stavební povolení platnosti, jestliže nebyla stavba zahájena do 2 let ode dne, kdy nabylo právní moci; 4/6/2019 na místě MS byla vysloužena mše svatá, pravoslavná (kněz Libor Halík); 8/6/2019 ekumenická modlitba za obnovu MS u dřívku sloupu (zahrada sester Boromejek pod Petřínem), 15/6/2019 ekumenická modlitba na Staroměstském náměstí, která „má otupit tvrzení některých odpůrců, že jde o protireformační symbol související s pobělohorskou rekatolizací – pro evangelíky a husity nepřijatelný“ (Pejřimovský); 16/6/2019 střet i na politické scéně (A. Vondra a J. Zahradil) – Echo 24

21. června (den staroměstské popravy v roce 1621) v časných ranních hodinách po odchodu zástupců za ODS zbylí zastupitelé odmítli revokaci usnesení ze 14/9/2017. Při interpelacích vystoupili na Magistrátu za VERITAS Ž. Vobrová i Z. Zacpal (ten již opakovaně i dříve vždy na Magistrátu interpeloval v této věci).

Krátce nato, v odpovědi na otevřený dopis bývalého představitele ERC Pavla Černého, se přihlásil kardinál Dominik Duka jednoznačně k zastáncům sloupu a mj. výslovně konstatoval, že v případě Habsburků se „nejednalo o diktát a tyranii, ale

o autoritativní způsob vlády.“ To přesně charakterizuje Dukovu orientaci v českých dějinách a postoj vzhledem k současnosti i budoucnosti.

8/10/2019 oslovil P. Melmuk H. Kordovou-Marvanovou, zůstalo to však bez odpovědi...

Ani v listopadu stále k projednání bodu „Mariánský sloup“ nedošlo, situace nebyla ještě úplně ovládnutá, obránci sloupu dostatečně sjednoceni a zorganizováni. Konstatovalo se, že je třeba „své názory vytříbit mezi sebou a dojednat jednotnou strategii. Objektivně nám schází několik hlasů.“ Tyto hlasy se našly 23/1/2020. Celkem 34 osob bylo ochotno (s jakým uvědoměním?) převzít odpovědnost za budoucí orientaci České republiky. Při této příležitosti promluvili v průběhu jednání Zastupitelstva HMP za VERITAS naposled Ž. Vobrová a Z. Zacpal.

Dozvuky v roce 2020 (po 23. lednu) Ihned po osudovém hlasování Zastupitelstva HMP se rozvíjely iniciativy v obou směrech, a to jak u odpůrců, tak i podporovatelů MS.

2020: 24/1/2020 Citát z dopisu J. Zahradila odpůrcům MS: „...každý z nás jsme se v posledních dnech po svém snažili zabránit souhlasu Zastupitelstva HMP se stavbou, bohužel naše úsilí vyšlo naprázdno. Zvítězily jak rozpory uvnitř radniční koalice, tak snaha opozice koalici na tomto tématu rozložit (jinak zcela legitimní) a v neposlední řadě i silný ideologický tlak katolické lobby. Zejména pokud jde o to poslední, je Mariánský sloup jen dalším plátkem v ‚salámové‘ metodě postupného okrajování našich dějin a pokusu o jakousi rehabilitaci vývoje v našich zemích po roce 1620. Považuji to za nebezpečné zahrávání si s českou státní ideou i národní identitou.

Proto je důležité nesložit ruce do klína a pokračovat i nadále ve snaze zabránit výstavbě Mariánského sloupu. Nyní však musí jít o právní střet, když politické rozhodnutí již bylo ztraceno. Vše by se tedy mělo přesunout na Prahu 1, která bude autorem obnoveného stavebního povolení. Je třeba najít právní experty, kteří budou schopni a ochotni, na základě důkladné právní analýzy, vydání stavebního povolení věcnými důvody zpochybnit.“

25/1/2020 Podněty J. Bistranina: 1. Přístup do médií, 2. Působení v protestantském prostředí, 3. Vytvoření skupiny „odborníků“, 4. Příprava dokumentu pro audienci u nejvyšších ústavních činitelů

26/1/2020 Podnět P. Melmuka: oslovit ombudsmanku

26/1/2020 Dopis Evy Melmukové: „Milí přátelé, tohle píši jen za sebe. Byla jsem ve čtvrtek 23. ledna úplně šokována mírou ignorance a nesolidnosti hlavních představitelů příznivců MS. V jejich projevech nezazněla žádná reakce na jakýkoli náš precizní a doložený argument, vše byla jen předem připravená hra. Do té se už ve svém věku zaplétat nebudu, je to nedůstojné; zůstávám však nablízku pro pomoc i radu.

V této chvíli mi velmi leží na srdci, abych vás upozornila na některé věci, které pokládám za významné. Prosím vás, nedejte se zaplétat do neplodných diskusí, příznivci MS o ně nemají věcný zájem a sledují jen vaše vyčerpání. Jde o dlouhodobou promyšlenou akci, která se u nás začala oficiálně rozvíjet hned od roku 1990 (ve skrytu samozřejmě už dříve).

Záměr nevelké, ale velmi militantní skupiny (podporované za zahraničí) orientované na klerikalismus rakousko-uherské monarchie, byl anulovat historii a odkaz Masarykovy demokratické Československé republiky a navázat na ‚den předtím‘ – 27. říjen 1918. V generaci žijící v 60. letech 20. století tento záměr ještě nebylo možné uskutečnit, návaznost byla posud živá. Generace 90. let, zlomená a znechucená vlnou normalizace, byla už přístupnější pomalému systematickému přehodnocování minulosti (kritika či alespoň marginalizace nejvýznamnějších hodnot uznávaných v období První republiky). Symbolicky tuto epochu může otvírat ustavení Společnosti pro obnovu Mariánského

sloupu v dubnu 1990 a uzavírat rozhodnutí Zastupitelstva HMP z 23/1/2020. Vše nasvědčuje tomu, že se připravuje další krok: postupná ‚demytologizace‘ TGM, První republiky a nakonec odsunutí z paměti M. J. Husa atd.

Ti, kterým tato záležitost není lhostejná, musí počítat s realitou současné situace. Pozice mnohých z nich jsou velmi znevýhodněné přijetím tzv. restitučních náhrad z milosti římskokatolické církve v roce 2012, čímž se pochopitelně církev, náboženské společnosti i židovská obec zavázaly dárci k loajalitě, jak už bylo mnohdy naznačeno. Další skupinky mají často své osobité důrazy; tím se jednodušnost základního postoje zbytečně tříští.

Do budoucna radím: soustředit se na základní a podstatné důrazy, společné všem, především na rozdíl demokratických a totalitních režimů. Nejde jen o MS, i když je symbolem podstatné skutečnosti. Jde však především o to, zachovat si jasné kritické myšlení a nepřerušit návaznost na odkaz demokratického státu. Taková návaznost se nikdy neztrácí a lze v ní i po dlouhé době pokračovat (konkrétní doklad: po Bílé hoře si pět generací odkaz české reformace zachovalo a dovedlo se k němu v době tolerančního patentu v roce 1781 slavnostně přihlásit).

Myslím na vás ve skutečném přátelství a přeji vám hodně moudrosti a sil.“

27/1/2020 L. Veselá: Podněty za Spolek pro zachování současné historické podoby Staroměstského náměstí v Praze: „Tímto prosíme každého, kdo se ztotožňuje s názorem, že prostor mimořádně významné kulturní a historické památky, jakou je Staroměstské náměstí v Praze, si zaslouží mimořádnou pozornost celé naší společnosti a nepatří žádné náboženské, politické ani jakékoli jiné zájmové skupině, abyste se připojili k petici, kterou již brzy pošleme v e-mailu.“

27/1/2020 Melmukovi: reakce na výše uvedený podnět: „Víme, že někteří i naši spolubojovníci mají problémy s názvem Spolku, a to by mohlo společnou akci ohrozit. Navíc se hodláme účastnit 4. března semináře o Staroměstském náměstí, které iniciuje primátor Z. Hřib. I v tomto případě se bohužel jeví název jako kontraproduktivní. Dovolili jsme si tedy podat návrh možné úpravy, který by snad tuto situaci pomohl vyřešit (viz text petice v příloze).“

28/1/2020 V. Novotný: sdělení České televizi o porušování zákona č. 483/1991 Sb.

30/1/2020 T. Dittrich: sdělení o článku týkajícím se posledního vývoje kolem Mariánského sloupu na internetu: <https://www.svetviry.cz/mariansky-sloup-jen-hromada-kameni-nebo-dulezity-symbol/>

2/2/2020 V. Novotný: zaslání stenozáznamu z jednání Zastupitelstva HMP z 23/1/2020 a jednoho z dokumentů, o který se bude zpochybnění územního rozhodnutí opírat

3/2/2020 D. Loula: žádost o materiály: „Mám skoro obnovený web, celý jsem ho trochu předělal, aby byl přehlednější a také odpovídal nové situaci po schválení zastupiteli. Mám jednoduchou koncepci: měl by být informační platformou, kde se zájemci dozví všechny podstatné informace o sloupu. Cílem je vytvořit jakési internetové memento (pokud sloup bude postaven) a dál stavět hráz překrucování našich dějin v budoucnosti.

Web ještě ale není viditelný, protože bych nechtěl zveřejnit polotovar. Chybí mi vyjádření vašich organizací a případně články, které byste tam chtěli publikovat.

Já mám vyjádření vašich organizací, ale vše je z roku 2017 či dříve. Máte aktuální stanoviska? Dost bych je potřeboval, protože tam máme rubriku Stanoviska organizací. Rád bych to zítra zveřejnil...“

4/2/2020 Melmukovi: dodání dvou materiálů: 1. Vyjádření Historické společnosti VERITAS zasláné emailem před 23. lednem 2020 (před jednáním ZHMP), 2. Příspěvek členky výboru VERITAS Žofie Vobrové přímo na jednání Zastupitelstva HMP 23/1/2020.

6/2/2020 M. Neudörflová: zaslání Petice za zachování Staroměstského náměstí v Praze bez výstavby nebo obnovování kontroverzních symbolů

13/2/2020 Panelová diskuse na FF UK s názvem „Jsou důvody obnovit mariánský sloup?“, pořádaná Centrem politických studií za účasti panelistů: Mgr. et Mgr. Jana Dienstbiera, Ph.D., historika umění z FHS UK, doc. PhDr. Zdeňka Hojdy, CSc., historika z FF UK a prof. PhDr. Ing. Jana Royta, Ph.D., ikonologa z KTF UK a prorektora pro tvůrčí a ediční činnost UK

25/2/2020 J. Bistranin: návrh podání pro ombudsmana

26/2/2020 P. Černý: nadšený souhlas a žádost o další instrukce

26/2/2020 V. Novotný: sdělení o konkrétních krocích (trestní oznámení)

4/3/2020 dokončen malý tisk VERITAS *Třicetiletý zápas Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze o prosazení jejího záměru.*

24/3/2020 Výzva radního Wolfa u stavby sloupu, aby se zde lidé nadále neshromažďovali (reakce na připomínky ke shromažďování příznivců sloupu i v době krizového stavu vyhlášeného 2/3/2020)

25/3/2020 akce příznivců MS za vedení kardinála Dominika Duky, bez ohledu na zákaz setkávání více než dvou osob

14/5/2020 Melmukovi: podnět pro umístění informační desky u MS – citace z emailu: „... nyní je především potřeba oficiálně požádat o umístění informační desky v češtině i angličtině u hlavního přístupu k replice tzv. mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Text je naším návrhem, do angličtiny byste jej museli nechat přeložit (pokud lze ověřit správnost překladu rodilým mluvčím).“

20/5/2020 Melmukovi: znění návrhu na informační desku k odsouhlasení – Navrhovaný text: „*Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze dal postavit císař Ferdinand III. jako poděkování za uhájení Prahy v roce 1648 jako duchovního i politického centra habsbursky orientované Evropy. Panna Maria měla v tomto případě reprezentovat nesnášenlivý donucující systém zakazující svobodu svědomí. Na původním sloupu mezi čtyřmi sousošími andělů s kříži a meči byl jeden zabíjející herezi v lidské podobě, tj. člověka – heretika. V 17. a 18. století se zde konala děkonná procesí za vítězství na Bílé hoře.*

Po vzniku Československé republiky byl 3/11/1918 tento sloup stržen při návratu zástupu vracejícího se ze vzpomínkového shromáždění na Bílé hoře. Po třicetiletém úsilí za podpory ze zahraničí byla stavba této repliky, jako vnucený dar Městu Praha, umožněna získáním těsné většiny hlasujících Zastupitelstva HMP. Bližší informace o sloupu a zejména o soudobém dokumentu z roku 1661 lze najít na... (stránky Spolku pro zachování...)“

20/5/2020 reakce na návrh textu na informační desku k MS od P. Černého: „*Dobře napsáno! Díky!*“

20/5/2020 reakce na návrh textu na informační desku k MS od T. Dittricha: „*Milí přátelé, je tam věcná chyba, neboť anděl nezabíjí heretika – člověka, ale d'ábla, démona, symbolizujícího herezi. Osobně bych nezávisle na této obsah opravující poznámce doporučoval text formulovat jinak, a to tím způsobem, aby byl pro druhou stranu přijatelný. Takhle je předem neprůchozí a bude jen zvyšovat entropii, animositu a neshody. Myslete na jednotu církve.*“

21/5/2020 L. Veselá: informace o odpovědi ombudsmana dr. Křečka: „Závěrečné shrnutí – V daném případě jsem s ohledem na shora uvedené skutečnosti důvody pro zahájení šetření neshledal. V tuto chvíli vycházím z toho, že stavba sloupu je realizována na základě pravomocného územního rozhodnutí, jehož podkladem bylo vyjádření Národního památkového ústavu a závazné stanovisko orgánu státní památkové péče (Magistrátu Hl. m. Prahy). Případné odchýlení od schválené dokumentace pro vydání územního rozhodnutí je oprávněn řešit stavební úřad, k němuž můžete dát podnět k provedení stavebního dozoru. Výsledek stavebního dozoru nemohu předjímat. Závěrem si Vás dovoluji požádat, abyste s obsahem méj odpovědi seznámil osoby, které se k Vašemu podnětu připojily. S pozdravem JUDr. Stanislav Křeček, veřejný ochránce práv“

Zatímco v prvním období covidové pandemie (březen–květen 2020) byly aktivity odpůrců MS přerušeny, výstavba sloupu nerušeně pokračovala. Druhá etapa obnovy MS začala 5. května. Závěrečné práce na obnově proběhly ve dnech 2–4/6/2020.

5/6/2020 jedna z reakcí na obnovu MS (Lubomír Stejskal: Mariánský sloup – pošlapání Komenského odkazu) – viz https://neviditelnypes.lidovky.cz/spolecnost/spolecnost-mariansky-sloop-poslapani-odkazu-komenskeho.A200606_230516_p_spolecnost_wag

7/6/2020 L. Veselá: návrh textu petice na odstranění MS: „Signatáři petice se ztotožňují s názorem, že mariánský sloup na Staroměstské náměstí nepatří. Důvody jsou mnohé, počínaje nesrovnalostmi při schvalování stavby, nesplnění usnesení Zastupitelstva HMP z roku 2017, nevypsání soutěže, referenda, estetická nedostatečnost, nevhodnost stavby z historicko-náboženského hlediska a další. Proto žádáme, aby stavba byla odstraněna a na jejím místě, aby případně vzniklo umělecké dílo na základě soutěže a společenského konsenzu.“

V neděli 21. června se konalo jako obvykle pietní shromáždění k uctění památky 27 popravených představitelů stavovského odboje. V týž den proběhly i další akce (Pochod pro Ježíše, Slavnost pro Ježíše, Shromáždění občanů k výročí popravy Českých pánů).

19/6/2020 varování příznivců MS. „Vážení, dovoluujeme si upozornit, že 21. června na 399. výročí popravy povstalců jsou na Staroměstské náměstí nahlášeny akce, které se i podle vystupujících osob mohou zvrhnout v hanobení Mariánského sloupu. Již je transparent, že Mariánský sloup je naše ostuda. Prosíme proto o modlitby, zejména růžence od 13 do cca 20 hod. a kdo můžete, prosím, přijďte osobně se modlit k Mariánskému sloupu, abychom jej svojí přítomností preventivně chránili před zhanobením.“

Od počátku července probíhaly diskuze o textu na navrhované informační desky u Mariánského sloupu.

1/7/2020 Melmukovi: poslední informace (podpis) k již dříve psanému návrhu z 20/5/2020 k plánovanému textu u MS „...Spolek pro zachování současné podoby Staroměstského náměstí v Praze (s vědomím toho, že existuje širší okruh stejně smýšlejících lidí v této zemi)“

2/7/2020 J. Bistranin váhal.

2/7/2020 T. Dittrich nesouhlasil: „Doporučoval bych, aby informační tabuli neformulovali historikové, ale novináři či pracovníci píár na základě podnětů od historiků. Jako novinář k tomu nabízím své služby – rád se o to pokusím, jestli budete chtít. Věřím, že bude-li informace vhodně formulována, bude na magistrátu průchozí.

A ještě jedna připomínka, tentokrát věcná k textu. V navrhovaném textu je o jednom ze 4 andělů napsáno, že zabijí ‚herezi v lidské podobě, tj. člověka – heretika‘. To neodpovídá barokní spiritualitě. Ne, že by ‚heretici‘ nebyli vražděni, byli, a bylo jich mnoho, ale socha je pojímána duchovně, takže anděl v ideologické koncepci sloupu zabijí nikoli člověka, ale ducha, který v představách tvůrců sloupu stojí za herezí.“

2/7/2020 V. Kolínský s návrhem Melmukových souhlasil.

2/7/2020 T. Dittrich pokračoval ve svých námitkách.

4/7/2020 P. Melmuk: reakce na námitky T. Dittricha

5/7/2020 M. Neudörflová zaslala svůj text napsu na MS v češtině i angličtině: „Vážení a milí přátelé, vzhledem k tomu, že jsou značné rozpory (obsahové i pokud jde o délku) na obsah textu cedule, která by měla být u MS, dala jsem dohromady text, který je podstatně kratší a vyjadřuje podstatu věci způsobem, kterému bude i každý laik rozumět. Posílám ho v příloze v češtině i v angličtině. Zároveň Vás prosím, abyste mně i ostatním napsali svůj názor.

Návrh (jen česky): ‚Náhled na smysl mariánského sloupu postaveného roku 1652 na Staroměstském náměstí a zbouraného roku 1918, se v českém národě zásadně liší. Katolická církev, zastupující 10 % obyvatel, ho představuje jako poděkování Panně Marii za ochranu před rabováním již katolické Prahy protestantskými Švédy na konci třicetileté války. Ostatní veřejnost vnímá sloup jako oslavu katolictví nad tolerantním českým protestantstvím, jehož majetná a politicky angažovaná elita byla vyhnána ze země a obyvatelstvo násilně katolizováno. Podoba sloupu jasně symbolizovala katolické a habsburské vítězství. Proč Zastupitelstvo HMP zrušilo svůj dlouhodobý nesouhlas s umístěním části repliky sloupu na náměstí není jasné.‘“

5/7/2020 reakce VERITAS na text M. Neudörflové: „Vážená paní doktoro, k Vašemu protinávru textu máme tyto připomínky:

1. V prvním souvětí jde zřejmě o překlep, místo slova ‚Náhled‘ jste zřejmě měla na mysli ‚Názor‘. Kromě toho opravujeme chybu v uvedeném letopočtu – sloup byl postaven roku 1650 a posvěcen roku 1652. Srov.: ‚Náhled na smysl mariánského sloupu postaveného roku 1652 na Staroměstském náměstí a zbouraného roku 1918, se v českém národě zásadně liší.‘

2. Doporučujeme přesně užívat výraz ‚římskokatolická‘ namísto katolická. Ta navíc není v názoru na sloup ani jednotná, existují i římsští katolíci, kteří mají s návratem sloupu na Staroměstské náměstí z různých důvodů problém. Srov.: ‚Katolická církev, zastupující 10 % obyvatel, ho představuje jako poděkování Panně Marii za ochranu před rabováním již katolické Prahy protestantskými Švédy na konci třicetileté války.‘

3. Je omylem tvrdit, že ostatních 90 % české populace zastává uvedený názor na sloup. Přiznejme si, že většině z nich je tato záležitost prostě lhostejná. Srov.: ‚Ostatní veřejnost vnímá sloup jako oslavu katolictví nad tolerantním českým protestantstvím, jehož majetná a politicky angažovaná elita byla vyhnána ze země a obyvatelstvo násilně katolizováno.‘

4. Tvzení, že ‚podoba sloupu jasně symbolizovala katolické a habsburské vítězství,‘ není zde nijak doloženo; je možno je doložit jedině na základě valdštejnské teze, která ale není citována. Bez této konkretizace je takto obecné tvrzení snadno vyvratitelné.

5. Poslední věta je vysloveně nadbytečná, neboť nám je naopak naprosto jasné, proč se tak na začátku roku stalo. Srov.: ‚Proč Zastupitelstvo HMP zrušilo svůj dlouhodobý nesouhlas s umístěním části repliky sloupu na náměstí není jasné.‘ V původním návrhu

schváleném výborem VERITAS (a rozeslaném moderátorem dr. Melmukem) vycházíme naopak pouze z doložitelných skutečností.

Za výbor VERITAS zdravíme z Telče. Petr Melmuk, moderátor, Miroslav Soukup, jednatel“ 30/7/2020 M. Nedörflová nová verze textu k MS: „Vážený pane doktore, včera se nás sešlo pár lidí za účelem sejití se s právníkem. Ale právník onemocněl a nepřišel. I tak jsme si objasnili některé věci. Mluvili jsme hlavně o ceduli a požádali mě, abych se znovu pokusila o formulaci, která by nebyla dlouhá a vzala v potaz Vaše připomínky, které považujeme za oprávněné.

Večer jsem to dala dohromady, bylo to dost pracné. Rozesílám to a prosím každého o názor, případně připomínky. Na Vaše připomínky jsem brala co největší ohled, však uvidíte. Budu vděčná za Vaši reakci.

Opravená verze podle připomínek dr. Melmuka (jen česky): „Názor na smysl mariánského sloupu postaveném roku 1650 na Staroměstském náměstí v Praze a zbouraného roku 1918 při vzniku demokratického Československa, se v českém národě zásadně liší. Vedení římsko-katolické církve ho představuje jako poděkování Panně Marii za ochranu před rabováním již katolické Prahy protestantskými Švédy na konci třicetileté války. Většina veřejnosti, vnímá symboliku sloupu jako oslavu Habsburků a katolictví nad tolerantním a svobodnějším českým protestantstvím, jehož majetná a politicky angažovaná elita byla vyhnána ze země a obyvatelstvo násilně katolizováno. Prosazení umístění části repliky sloupu roku 2020 na původní místo vzbuzuje asociaci s výročním bitvami na Bílé hoře roku 1620, po níž nastala násilná katolizace českého národa.“

Současně v červenci 2020 probíhala i emailová diskuse P. Melmuka s europoslancem T. Zdechovským.

15. srpna 2020 na Den slavnosti Nanebevzetí Panny Marie byl požehnán obnovený mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze.

V polovině září začala další, nebezpečnější vlna pandemie covidu, která si vyžádala tisíce životů a posud nebyla ukončena.

Přednášky členů VERITAS přednesené při různých příležitostech

Třicetiletá válka – změna konfesně rozdělené společnosti v počínající politicky rozdělenou společnost

doc. PhDr. Eva Melmuková

Teze o proměně náboženského zápolení v zápas už prakticky nezvratně politický v průběhu třicetileté války není ničím objevným a bývá zpravidla se souhlasem přijímána.¹ Jde ovšem o to, že tato proměna proběhla pouze zdánlivě teprve v uvedené době první poloviny 17. století. Ve skutečnosti se udála o více než půl století dříve. Pro bližší upřesnění této reality je nutno kriticky zhodnotit oba pojmy: konfesní dělení společnosti a politické dělení společnosti.

Konfesní dělení společnosti souvisí s konfesemi, tedy s vyznáními jednotlivých křesťanských církví 16. století. Dříve existovala v západní a střední Evropě včetně jihu a severu oficiálně pouze jediná církevní organizace, středověká církev s ústředím zpravidla v Římě. Od 4. století se tato církevní organizace projevovala současně jako duchovní středisko i jako „světský“ stát, nadaný však mimořádnou vahou a pravomocí. Řízení duchovního střediska i státu bylo autoritativní a hierarchické. Existovala proto

¹ O tom svědčí např. už konstatování v Úvodu knihy Josefa Polišenského Třicetiletá válka a evropské krize XVII. století z roku 1970: „Třicetiletá válka bývala vykládána různě: tradiční výklad, v němž byla vychována většina západoevropských čtenářů, viděl v ní poslední z velkých konfliktů náboženské povahy, boj mezi protestanty a katolíky, který přerostl v konflikt politický, a spadá tudíž do dějin evropského myšlení, protože v jeho průběhu se politické myšlení zbavilo náboženské nadvlády.“

pouze zcela určitá jednotná konfese; její formulace mohla být upřesňována pouze s nejvyšším schválením.

Ve vrcholném a pozdním středověku se začaly objevovat skupiny tzv. kacířů, kteří usilovali o svůj vlastní postoj křesťanské víry a pokoušeli se jej vyjádřit. Nebyly to ještě konfese ve smyslu 16. století, zpracované dle jednotlivých srozumitelných oddílů, ale spíše podněty k diskusi, která by se měla rozvinout ve prospěch celého křesťanského celku dané oblasti.² V tomto smyslu měly působit ještě i první dvě konfese z let 1530 a 1535 – augsburská (luterská) a bratrská. Tehdy byl stále ještě prostor k jednání, k hledání dorozumění v podstatných otázkách. Slibný vývoj byl rázně přerušen teprve Tridentským koncilem, který zamezil snahu o dorozumění i mezi svými účastníky a svou konfesi prohlásil za jediné platnou a panující. Tímto aktem došlo s konečnou platností k rozdělení křesťanů do soupeřících skupin.³ Konfese získávaly od této doby nejen charakter vyjádření duchovní orientace, ale také význam jakési ústavy určitého správního celku, v jejímž rámci pak byly tvořeny další konkrétní platné zákony na daném území. V tomto dějinném okamžiku se konfese stávají současně a někdy především exponentem politického zápasu. Ten se liší od konfesního tím, že už téměř nebo vůbec nezakrývá své skutečné záměry, totiž aby si vládcové určitých celků (ať většinou panovníci či někdy už i širší společenství) zajistili co nejvýhodnější postavení a nejlepší hospodářský a politický prospěch. Docházíme nyní tedy k politickému dělení společnosti, které konfese už jen zdánlivě a proklamativně zastupovaly.

Šestnácté století od svého počátku narušilo podstatně zaběhnuté společenské řády. Objevy vzdálených končin světa a vynález knihtisku na konci 15. století dodaly dalším desetiletím dostatek elánu k vědeckému i hospodářskému rozvoji. Svou úlohu začala hrát i diskuse o společenském uspořádání. Do popředí se tak dostávala stále silněji i otázka politická. Proti tradičním absolutistickým a hierarchickým „panovníkům z Boží milosti“ vznikaly pokusy o zřízení opírající se o společenskou smlouvu. Začala se rýsovat nová politická mapa Evropy. Možnost různorodosti byla dána uznáním zásady: „Cuius regio, eius et religio“. To, co už dříve platilo po celý středověk, ovšem ve smyslu „jedna vláda, jedno náboženství“ (a žádné jiné), poskytlo nyní možnost určité diskuse různých (ovšem pouze oficiálně uznaných) subjektů. Třicetiletá válka dala prostor jak dorůstajícímu konfesijnímu dělení, tak i stále silněji nově se prosazujícím územním celkům a jejich úsilí o seberealizaci.

Uvedené obecné rozpoznání lze dobře dokumentovat alespoň na několika příkladech, zejména (nikoli pouze) ze střední Evropy. Válečný konflikt nevypukl jako izolovaný případ tzv. české války, byl od samého počátku projevem komplikovaných vztahů zejména v kontinentální Evropě. Protestantská unie a Katolická liga tu byly už v prvním desetiletí 17. století. Velcí hráči zápasili o své místo na slunci; římskokatoličtí Habsburkové ve Španělsku, Rakousku a Španělském Nizozemí, římskokatoličtí Bourboni ve spojení s politicky velmi nadanými kardinály ve Francii (stále zápasící s přítomností hugenotů), kalvinistické Spojené Nizozemí, luterští kurfiřti, zejména saský a braniborský, římskokatolický Maxmilián Bavorský, luterská Skandinávie, římskokatolické, ale i kalvínské Uhry, to vše v bezprostřední blízkosti ostrovní říše britské, specifického vývoje východní Evropy a tureckého nástupu. Téměř v centru toho všeho bylo České království a další země Koruny české.⁴ Politické záměry se křížily napříč konfesemi. Jaké přesvědčení měl

2 V této souvislosti je možné uvést např. Čtyři články (artikuly) pražské z roku 1420 nebo spis Mikuláše Biskupce z Pelhřimova z roku 1431 Vyznání a obrana Táborů.

3 Od okamžiku, kdy byla jednostranně přerušena možná diskuse, se samozřejmě protilehlé tábory vždy více radikalizovaly. Přitom docházelo k stále většímu sebevymezení i v protestantských vyznáních a jejich interpretaci.

4 Koruna česká je historický státní útvar, ustanovený výnosy krále Karla IV. z roku 1348. Celek náležel oficiálně české tzv. svatováclavské koruně, český král si ji dle tohoto pochopení pouze vypůjčil od svatého Václava.

Ve sledovaném období šlo o České království jako hlavní zemi, Markrabství moravské jako vedlejší zemi a o další vedlejší

opravdu Jan Jiří Saský při svém přelévání sympatií (a spolupráce) mezi protestanty a Habsburky? Jakými úvahami řídil své rozporuplné jednání Albrecht z Valdštejna? Proč se Francie ujala role spojence skandinávských protestantů, když jim už docházely síly k pokračování boje s Habsburky? Otázky bychom mohli klást donekonečna.

V této souvislosti je důležité rozpoznání politické skladby západní a střední Evropy obecně. Ta se právě v období třicetileté války začala zřetelně vytvářet. Na jedné straně zde stály státy pokračující v středověkém systému společenského života, kde „panovník z Boží milosti“ vládl spolu s římskokatolickou církví absolutisticky a požadoval naprostou jednotu pokud jde o konfesi. V tomto případě jde především o državy habsburského rodu. Jinde, včetně Francie, si okolnosti vynutily některé ústupky (například dočasné trpění hugenotů do roku 1685). Pokud jde o protestanty, byl příslušný správní celek podřízen příslušné vrchnosti včetně konfese. Mezi oběma konfesemi (luterská, kalvínská – helvetská) neexistovala jednotu, často šlo o velmi vyhrcoené spory, a to nejen mezi luterány a kalvinisty, ale i uprostřed těchto dvou konfesí.⁵ Zvláště v rozdrobeném území příštího Německa tu byla velká pestrost v povolení té či oné konfese.⁶ Navíc na mnoha místech Evropy se objevovali stále i lidé, kteří se s žádnou oficiální schválenou konfesí neztotožňovali. Vzájemné vztahy se stávaly napjatějšími a mnohdy pak docházelo i k tragédiím. Dělo se tak i na území Spojeného Nizozemska, kde jinak politický vývoj pokročil nejdále, a to až k stavovskému uspořádání. Můžeme hovořit s jistou nadsázkou dokonce o demokratizaci správy státu, ta však na ideové spory nestačila.

Uprostřed tohoto širokého historického vývoje zcela v ústraní, takřka nepozorovaně, začíná však vyrůstat základ nového, i pro 21. století moderního přístupu k uspořádání života společnosti. Přes všechny nesporné chyby a omyly, jichž se tehdejší představitelé myšlenky tolerance jako vzájemného respektu dopustili, jedna skutečnost zůstává nezpochybnitelná. Ústava českého státu z 23. července 1619, vypracovaná a schválená Generálním sněmem všech zemí Koruny české (k níž se připojili i stavové hornorakouští a dolnorakouští), zaručovala náboženskou svobodu všem vyznáním, včetně římskokatolického. Stalo se tak v době nejvyššího ohrožení českého státu mocenskou politikou Habsburků a římskokatolické církve.

Tato výzva k vzájemnému respektu a důstojnému spoluzití zazněla v průběhu třicetileté války ještě znovu několikrát, např. i v úsilí Jana Ámose Komenského, vyzněla však vždy naprázdno.

Předneseno na mezinárodní konferenci Tridsaťročná vojna a náboženská otázka v strednej Európe, uspořádané Prešovskou univerzitou v roce 2018 v pražském Karolinu.

Otištěno: MELMUKOVÁ, Eva. Třicetiletá válka – změna konfesně rozdělené společnosti v počínající politicky rozdělenou společnost. In: PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE. *Tridsaťročná vojna a náboženská otázka v strednej Európe*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2019, s. 11–15. ISBN 978-80-555-2596-9.

země: Slezsko, Horní a Dolní Lužici.

- 5 V případě luterské konfese šlo zejména o ostrou polemiku mezi tzv. flaciány, rozhodnými luterány v čele s Matějem Flaciem Illyricem, a tzv. filipisty kolem „učitele Německa“ Filipa Melanchtona. Mezi kalvinisty trval vážný spor nejvýrazněji mezi přívrženci Jana Kalvína a více humanisticky zaměřeného Oldřicha Zwingliho.
- 6 Stalo se tak v důsledku uplatnění zásady „čí vláda, toho náboženství“ na území mnoha správních útvarů, jak větších, tak i zcela nepatrných. Kromě toho se změnou majitele docházelo zpravidla i k vynucené změně konfese.

Svědectví (včetně případného mučednictví) jako misie křesťanů ve skryté církvi české reformace

Mgr. Miroslav Soukup

1. Úvodní informace

Období let 1620–1781 bylo pro křesťany hlásící se k reformaci v Čechách a na Moravě dobou těžkých zkoušek a prověřením opravdovosti jejich víry. Reformační křesťané, kterých byla v obou zemích naprostá většina, byli postupně zbaveni všech práv; od roku 1627 v Čechách a od roku 1628 na Moravě byla jedinou církví, k níž měli všichni náležet, pouze římskokatolická. Malá část obyvatel, kteří patřili k vyšším vrstvám, mohla pod cenou prodat svůj majetek a emigrovat do ciziny. Většina obyvatel, která pracovala v zemědělství, musela zůstat v zemi a změnit své přesvědčení – víru. To ovšem mnozí neudělali vůbec nebo své „obrácení“ jen předstírali, když nebylo zbylí. Proto se pronásledování jinak než římskokatolicky věřících křesťanů („kacířů“ – „heretiků“) stále stupňovalo, až v první polovině 18. století došlo už přímo ke snaze o jejich likvidaci (zákony umožňující vyhledávání a trestání těch, kteří zůstali pevní, mučením, násilným vystěhováním i smrtí; udavači byli za svoje služby odměňováni). Tato doba zkoušek trvala více než 150 let, vystřídalo se postupně pět generací, z nichž jenom první, případně druhá pamatovala ještě něco z doby svobody. A bylo na co pamatovat! Vždyť právě v roce 1609, krátce před počátkem všech béd, začal platit v Čechách tzv. Majestát Rudolfův, který zaručoval svobodu svědomí každému jednotlivci, i tomu, který jinak neměl žádná dnes samozřejmá občanská práva. Byl to v tomto ohledu první dokument lidských práv v Evropě a také nejliberálnější zákon v oblasti svobody svědomí v celém 17. století!

Lidé, kteří v pěti generacích procházeli výše zmíněnou těžkou zkouškou víry, se tajně shromažďovali, navzájem se posilovali z Biblií schovaných v úkrytech a zpívali ze stejně schovávaných kancionálů. Vytvářeli zvláštní skryté společenství modliteb a účinné vzájemnosti.

Samozřejmě tito vyznavači nám nemohli zachovat žádná ucelená svědectví o svém životě víry. Některé údaje je možné se dozvědět ze soudních spisů, když byli vyšetřováni a trestáni. Takové zprávy jsou však náhodné a dotýkají se vždy jen určitého území.

Zachoval se však jeden významný pramen z doby, která znamenala sice zdaleka ne plnou svobodu, ale přece už alespoň to, že křesťan hlásící se k reformaci už neměl být oficiálně pronásledován jako zločinec. Zákon císaře Josefa II., tzv. toleranční patent, povolil těmto vyznavačům alespoň trpěnou existenci. Museli se ovšem každý jednotlivě osobně přihlásit před komisí, složenou velmi často z jejich úhlavních pronásledovatelů. Zápisy jsou poměrně stručné a nepřesné. Psali je písaři, kteří málo znali okolnosti a byli proti hlásícím se lidem nepřátelsky naladěni. Tyto dokumenty však pokrývají různá místa Čech a Moravy, i když ne všechna. Kde potom vznikly tzv. toleranční sbory, zachycovali písaři agendu jen souhrnně. Můžeme však z těchto záznamů zaslechnout i svědectví, které mělo misijní poslání po dlouhá desetiletí a může zaznít s velkou naléhavostí i dnes.

Toto svědectví je shrnuto do tří okruhů:

- předávání odkazu – svědectví jako misie
- předávání odkazu – obsahové vyjádření
- předávání odkazu – osobní postoj jednotlivců

Všechny citované archivní doklady mají přesný pasport a vztahují se ke konkrétním osobám v konkrétních obcích. Jsou uvedeny s příslušnými odkazy v poznámkách pod čarou v publikaci *Evangelíci v rané toleranční době v Čechách a na Moravě*.⁷ Vzhledem k přehlednosti se zde uvádí pro orientaci vždy jen označení muž či žena a geografická oblast na území Česka.

2. Konkrétní příklady

2.1 Předávání odkazu – svědectví jako misie

Na otázku, proč se hlásí ke zvolené víře (luterské či reformované), odpovídají účastníci přihlášek např. takto:

„...matka a můj děd mě v něm [vyznání] cvičili.“⁸

„...nebožka máma v tej víře byla a mě ještě se sedmi dětma v ní cvičila.“⁹

„...můj otec, děd i praděd byli toho náboženství [křesťanské konfese].“¹⁰

„...trvám v tom od maličkosti, co sem rozum poznal, od mého děda k tomu veden a cvičen byl.“¹¹

„Otec mne v tom vyučil a koupil mi knížku.“¹²

„Učila mne moje babička.“¹³

„Už má prababička a babička byly evangeličky.“¹⁴

„My jsme křesťané evangelický, a to proto, že již náš otec, děd a praděd takoví byli, a že se nám bránilo zákon Páně čist.“¹⁵

„Zůstávám evangelíkem, protože nám Písmo svatý vzali a můj dědek taky takový byl.“¹⁶

„Přiznám se k evangelickému náboženství, protože moji předkové, již třetí koleno, v tom byli.“¹⁷

„Náš kmen [rodina] se tluče tak již kolikeré koleno.“¹⁸

„Já jsem evangelickým křesťanem proto, poněvadž již můj otec takový byl a pro víru celej rok seděl a potom i taky pracoval, a i taky můj předek na mým statku pro víru pozběhnul. Já mám svatou Bibli, která již 207 let stará je a je mnoho v ní přeštrejchnuto.“¹⁹

„Juž můj děd tej víry byl, kterýž také sedm čtvrtí let proto seděl.“²⁰

„Můj pradědek pro víru do Slezska utekl.“²¹

„Moje bába byla flákána do smrti pro víru, hned od ní a od mých rodičů to mám.“²²

„Náš Beneš, který pro víru ve špinhause²³ umřel, mne učil.“²⁴

„...ta víra, kterou já držím, již byla před 172 aneb 174 lety.“²⁵

7 MELMUKOVÁ-ŠAŠECÍ, Eva, ed. *Evangelíci v rané toleranční době v Čechách a na Moravě*. 2. doplněné vydání. Neratovice: VERBUM Publishing, 2017, 832 s. edice historicus. ISBN 978-80-903920-7-6.

8 muž, střední Čechy, pozn. č. 479

9 žena, střední Čechy, pozn. č. 480

10 muž, střední Čechy, pozn. č. 482

11 muž, střední Čechy, pozn. č. 483

12 žena, západní Morava, pozn. č. 484

13 muž, západní Morava, pozn. č. 485

14 žena, západní Morava, pozn. č. 486

15 muž, severní Čechy, pozn. č. 487

16 muž, severní Čechy, pozn. č. 489

17 muž, střední Čechy, pozn. č. 490

18 muž, východní Čechy, pozn. č. 491

19 muž, severní Čechy, pozn. č. 494

20 muž, severní Čechy, pozn. č. 495

21 muž, severní Čechy, pozn. č. 496

22 žena, severní Čechy, pozn. č. 497

23 vězení, kde odsouzenci museli tkát

24 muž, východní Čechy, pozn. č. 498

25 muž, západní Morava, pozn. č. 515

„nebožtík dědek nám to povídal, že bude míchání ve víře a nejlepší bude víra Beránkova.“²⁶

„To mně mí rodičové povídali, že [ta víra] od mistra Husa pochází.“²⁷

„To otec nám řekl, že tu víru jako učil mistr Hus.“²⁸

Zajímavá je zejména zpráva vyšetřujícího komisaře na panství Smiřice blízko Hradce Králové:

„Také z obce Stránka jakýsi stařec řekl, že již napočítal ze svého rodu 12 předchůdců, kteří byli totiž tohoto náboženství [vyznání] a děd že žil v té době, kdy lidé v Čechách pro víru katolickou se obraceli a ve které také mnozí šlechtici pro víru trpěli.“²⁹ Tento muž věděl tedy o návaznosti už od 15. století, od působení mistra Jana Husa; jeho dědeček pamatoval ještě zánik svobody vyznání po roce 1620. V tomto případě šlo zřejmě o předávání odkazu tří mimořádně dlouhověkých osob.

2.2 Předávání odkazu – obsahové vyjádření

Na dotaz, v čem vidí rozdíl své víry od římskokatolické, účastníci přihlášek odpovídají např.:

„Naše víra je postavena a založena na Kristu a katolická na svatém Petru.“³⁰

„...Kristus nikoli na svatém Petrovi církev založiti [mohl] aniž Petr skála býti mohl.“³¹

„Věřím, že Pánem církve je Kristus.“³²

„Naše víra je založena na Kristu Pánu a Kristus Pán je skála jeruzalémská.“³³

„na skále Krista Pána založená“³⁴

„Základ je Ježíš Kristus jako pravý kámen úhelný.“³⁵

„Na Kristu a na slově Božím je založená, když povídá svaté evangelium, že ze všech pronárodů budou vyvolení.“³⁶

„Co Kristus věří, tak my také tak věříme.“³⁷

„Co Kristus učí.“³⁸

„Co svaté evangelium poroučí, to evangelík věří.“³⁹

„To se mně nelíbí, že katolíci poslouchají, co papež nařizuje, a co Kristus nařídil, to poslouchat nechtějí.“⁴⁰

„Bez horlivej lásky k Bohu žádná víra dobrá není.“⁴¹

Přidávají pak další vysvětlení:

„Svatí za nás nemohou prosit, ani nám nemohou dát nebe.“⁴²

„Svatý Martin není můj patron, ale Ježíš Kristus.“⁴³

26 žena, východní Čechy, pozn. č. 517

27 muž, východní Čechy, pozn. č. 518

28 muž, východní Čechy, pozn. č. 519

29 muž, východní Čechy, pozn. č. 499

30 muž, západní Morava, pozn. č. 530

31 muž, východní Čechy, pozn. č. 529

32 žena, západní Morava, pozn. č. 531

33 žena, západní Morava, pozn. č. 532

34 muž, východní Morava, pozn. č. 533

35 muž, západní Morava, pozn. č. 534

36 žena, východní Morava, pozn. č. 535

37 žena, východní Morava, pozn. č. 536

38 muž, východní Morava, pozn. č. 537

39 muž, východní Morava, pozn. č. 538

40 muž, střední Čechy, pozn. č. 539

41 žena, západní Morava, pozn. č. 540

42 muž, západní Morava, pozn. č. 544

43 muž, západní Morava, pozn. č. 545

„Nevěřím nálezkům učiněným lidskýma rukama, nepřipouštím, že by svatí mohli pomáhat.“⁴⁴

„Nevěřím na dřevěné sochy, obrazy, nepřipouštím očištěc ani růžence.“⁴⁵

„Katolický pozůstává v lidském učení a má mnoho modlářství, klanějí se kamenu, dřevu a obrazu.“⁴⁶

„Že svatý jsou napřed a Pán Bůh vzadu.“⁴⁷

„Kristu se stává křivda, když svaté za přímluvu vzýváme.“⁴⁸

„Nevěřím také, že nám otec duchovní [tzn. kněz] hříchy odpustiti může, tím méně, že jsou jaké odpustky.“⁴⁹

„Beránek Boží již jedenkrát za nás byl obětovaný a více se obětovati nemůže, podle toho, že mše svatá býti nemá. Očištěc není žádný, následovně modlení za mrtvé také není platné.“⁵⁰

„U katolíků se mi nelíbí, že mnoho hřeší a spoléhají se na odpustky.“⁵¹

„Já nedržím než dvě svátosti.“⁵²

„Více svátostí nevěřím, protože v Bibli nejsou.“⁵³

„Církev katolická poroučí takové věci, který v Písmu svatým psány nejsou.“⁵⁴

„Nechci být katolíkem pro ty [lidské] nálezky, pouti, agnusky,⁵⁵ bratrstva.“⁵⁶

„Že se mnoho v latinském jazyku mluví, co my nerozumíme.“⁵⁷

„Rozený katolík byl tak dlouho, dokud Písmo svaté neznal. Když ale to Písmo četl, tak dobře vejklady dělal a podle toho jednal.“⁵⁸

„Protože mne tak nevedla [římskokatolická církev], jak mi moje Písmo ukazuje.“⁵⁹

„Pohnul mě k tomu zákon Páně, kterež, jak myslím, byl v Drážďanech tisknutej.“⁶⁰

„V evangelické církvi dovoleno bylo vždycky slovo Boží čísti, v katolické církvi pak zapovězeno jest bylo.“⁶¹

„Církev katolická nám poroučí věřiti všechno, co je psáno, a také co není psáno, a já to, co psáno není, věřiti nechci.“⁶²

„Nevěřím nikomu jen našim Písmům.“⁶³

„Věřím všechno to, co v zákoně Páně se obsahuje, a podle toho pod obojím způsobem chci Večeři Páně přijímati, kterou jsem již v mej maličkosti pod obojí způsobem přijímala. Proč jste zrušili kšaft Pána Ježíše, my se toho držíme?“⁶⁴

44 muž, západní Morava, pozn. č. 546
45 muž, západní Morava, pozn. č. 547
46 muž, střední Čechy, pozn. č. 548
47 muž, západní Morava, pozn. č. 549
48 muž, střední Čechy, pozn. č. 550
49 muž, východní Čechy, pozn. č. 552
50 žena, východní Čechy, pozn. č. 553
51 žena, západní Morava, pozn. č. 554
52 muž, střední Čechy, pozn. č. 561
53 muž, západní Morava, pozn. č. 560
54 muž, severní Čechy, pozn. č. 564
55 tzn. amulety, škapulíře, talismany
56 muž, střední Morava, pozn. č. 565
57 muž, severní Čechy, pozn. č. 569
58 muž, východní Čechy, pozn. č. 574
59 muž, východní Čechy, pozn. č. 575
60 muž, střední Čechy, pozn. č. 576
61 muž, severní Čechy, pozn. č. 577
62 žena, severní Čechy, pozn. č. 580
63 žena, západní Morava, pozn. č. 586
64 žena, západní Morava, pozn. č. 591

„Proč se zrušil kšaft Pána Krista! Od maličkosti prv sme to užívali skrytě a teď zjevně, naši rodičové již byli v tom.“⁶⁵

„Že je v tom učení kšaft syna Božího podle lámání chleba a kalicha pití, kterak to Ježíš Kristus poručil.“⁶⁶

„V lámání chleba a pití z kalicha.“⁶⁷

„Protože nám Kristus Pán při Poslední večeři lámání chleba a kalicha pití odkázal.“⁶⁸

„Ta večeře Páně jest pravé tělo a krev Krista Pána pod způsobem lámání chleba a vína, to tělo není živé, ale je posvátný chléb a víno, a to se přijme při večeři Páně.“⁶⁹

„Pod chlebem je tělo a pod vínem je krev a při požívání vstoupí do toho Duch svatý.“⁷⁰

„Večeře Páně podobojí, protože Kristus řekl, že nejen duchovním, ale celému sboru náleží přijímat podobojí.“⁷¹

„Co naše víra v sobě obsahuje, budeš milovati Pána Boha svého z čistéj mysli, z čistéj duši své, a bližního jako sebe samého.“⁷²

Výmluvnou informaci poskytuje duchovenská zpráva o komisích v čáslavském kraji z 27. září 1782:

„Zde v Čáslavi se poprvé objevila formulace, kterou vyznávají svou víru; odpovídají zde skoro všichni i na jiných místech na otázku: Jaké jste víry? Já jsem křesťanský, apoštolský, evangelický, pod kšaftem Pána Ježíše Krista, pod způsobu chleba a vína, tělo a krev Krista Pána při poslední Večeři. Kanovník dlouho nemohl vystihnout, co touto formou chtějí rozumět, až jeden to vysvětlil a řekl, že to totiž rozumějí víru křesťanskou vzniklou od Krista, apoštolskou od apoštolů, evangelickou od evangelia, a že k tomu připojují jasný rozkaz Krista o přijímání podobojí jako zákon zanechaný věřícím.“⁷³

2.3 Předávání odkazu – osobní postoj jednotlivců

Přihlašování vyžadovalo samozřejmě vždycky osobní nasazení a často přímo vyznání:

„Jináč neudělám, rači bych si dal hlavu stít.“⁷⁴

„Jinak neudělám, kdybych měl hlavu pod meč dát.“⁷⁵

„Ne, já neodstoupím od toho, co jsem od maličkosti mé na sebe vzala, dokavad krůpěje krve ve mně bude.“⁷⁶

„Jsem už starý, tak zůstanu v čem jsem se narodil, v tom zemřu, a raději se vydám na smrt, než bych udělal jinak.“⁷⁷

„Jiná už nebudu a ve svém stáří neodstoupím, ať je jak chce. Poznala jsem to celým srdcem, tak tedy celým srdcem chci v té víře zemřít.“⁷⁸

„Zůstanu však jako byli otec a matka, k tomu mne nutí mé srdce, jinak nemohu udělat.“⁷⁹

„Jinak neudělám, protože bych nechtěl být ani evangelík ani katolík (člověk ‚dvojího jazyka‘), nerad bych slavnou komisi obelhal.“⁸⁰

65 muž, východní Čechy, pozn. č. 592

66 muž, střední Čechy, pozn. č. 593

67 žena, západní Morava, pozn. č. 594

68 muž, střední Čechy, pozn. č. 597

69 muž, západní Morava, pozn. č. 606

70 žena, západní Morava, pozn. č. 607

71 žena, západní Morava, pozn. č. 612

72 muž, východní Morava, pozn. č. 659

73 Zmíněno na s. 142.

74 muž, západní Morava, pozn. č. 466

75 muž, západní Morava, pozn. č. 467

76 žena, střední Čechy, pozn. č. 472

77 muž, západní Morava, pozn. č. 473

78 žena, západní Morava, pozn. č. 474

79 muž, západní Morava, pozn. č. 475

80 muž, západní Morava, pozn. č. 476

„Kristus praví: lépe je pravdu nepoznat než poznat a zapřít.“⁸¹

„Já jsem evangelík rozenej, zdědil jsem Písmo po mým otci a že jsem ho schovávat musil, tak mně ho myši snědly.“⁸²

„Já byl již strany víry na examenu a poněvadž ta víra, v které pod obojím způsobem jak Kristus Pán při poslední večeři ustanovil se přijímá, dovolena nebyla, zůstal jsem na oko katolíkem, ale v srdci jakživ jsem nebyl, ten příklad jsem měl od rodičů.“⁸³

„Já vírou nebudu handlovat jako ve volích.“⁸⁴

„Poněvadž nám zákon Boží číst se zapovídal, tak jsem prosil Ducha svatého, aby mě osvětil a tu jsem sobě vyvolil evangelickou víru a v tej chci tak živ bejtí.“⁸⁵

Významným rysem společenství křesťanů české reformace byla jejich otevřenost a respekt vůči přesvědčení druhých. To nebyli oficiální představitelé tehdy panující římskokatolické církve ani světské vrchnosti naprosto schopni pochopit. Sami pokládali výlučný pohled jediné platné pravdy za naprosto nezbytný. Tento náraz výlučnosti a otevřenosti, to je skutečné ekumenicity, dosvědčují velmi výmluvně dochované dokumenty:

„Tak byla zatvrzelá a hloupá, že připustila, že více než jedna víra je spasitelná.“⁸⁶

„Věřím, že jak katolická tak evangelická víra vedou ke spasení.“⁸⁷

„Jestli budem dobře činit, dává nám každá víra život věčný.“⁸⁸

„Nikoho nezatracuji v jeho víře, neboť nás všechny bude soudit Kristus.“⁸⁹

Předtoleranční evangelické společenství ctilo přesvědčení druhých, ale vědělo o svém vlastním obdarování, o své vlastní cestě růstu. Tímto vlastním, neokopírovaným, ale probíjovým přínosem, chtělo vědomě sloužit obecnosti Kristovy církve. Za všechny jakoby to vyjádřila mladá dvacetiletá dívka:

„Tázána o víře přiznala se, že jak její rodiče, tak i ona je starobratrský český víry. Proč od katolickéj odstoupila odpověděla, že by nás to mrzelo, až k tomu donucena pravila, že to stojí, co chce říci, v 1. kapitole svatého Pavla ke Korintským a v 4. kapitole verše 1, 2 a 3. Na ostatní věci, co by ta víra v sobě obsahovala, odpovídat nechtěla.“⁹⁰

Tyto verše v kralickém překladu zní: *„Tak o nás smýšlej člověk, jako o služebnících Kristových a šafářích tajemství Božích. Dále pak vyhledává se při šafářích, aby každý věrný nalezen byl. Mě pak to za nejmenší jest, abych od vás souzen byl, aneb od lidského soudu; nýbrž aniž sám sebe soudím.“⁹¹*

Předneseno v angličtině na mezinárodní konferenci Svědectví (včetně případného mučednictví) jako misie křesťanů, pořádané Středoevropským centrem misiologických studií v rámci společného projektu Presbyterní církve Koreje a Historické společnosti VERITAS „Síť mezi kontinenty“, Plzeň, 7/1/2020.

81 žena, západní Morava, pozn. č. 477

82 muž, severní Čechy, pozn. č. 652

83 muž, severní Čechy, pozn. č. 653

84 muž, východní Čechy, pozn. č. 655

85 muž, severní Čechy, pozn. č. 657

86 žena, střední Morava – záznam mínění duchovenského komisaře, pozn. č. 670

87 žena, západní Morava, pozn. č. 671

88 žena, východní Morava, pozn. č. 672

89 muž, střední Morava, pozn. č. 673

90 žena, západní Morava – záznam u komise, pozn. č. 674

91 1. Korintským 4, 1–3

Institucionalizované nekatolické církve jako disciplinační nástroj státu proti dědictví české reformace

doc. PhDr. Eva Melmuková

Pojem „církve“ není jednoznačný a proto ani nemůže být takto chápán. Pokud se nachází v bibli v novozákonních knihách, hovoří se o větším nebo menším místním shromáždění („církve v Korintu“, „církve v domě císařově“) bez jakéhokoli ústředního vedení a řídicí organizace.

Od 4. století, kdy se křesťané stávají státní církví (zanedlouho až do roku 800 stát prakticky nahrazující) se situace radikálně mění. Církve jako instituce se dostává mnohdy do napětí s místními skupinami křesťanů, kteří navazují na stav dosvědčený v bibli. Stát a církve jako instituce koexistují potom napořád ve středověku a ještě dlouho do novověku (někdy až dodnes) ve stavu obezřetného spojení, které si střeží svůj prostor a vliv.

Na konci 18. století byl zájem jak tehdy panující římskokatolické církve, tak habsburského státu (vzdor stálému zápasu o dominantní podíl ve vládě) v podstatě společný ve snaze udržet v závislosti a poslušnosti příslušnou společnost.

Povolené „trpěné“ nekatolické církve – augsburského a helvetského vyznání – se měly stát v Čechách a na Moravě (stejně jako „panující“ církve římskokatolická) dobře ovládanými „převodovými pákami“ státní správy, „trpěné“ církve ovšem pod dozorem církve „panující“. Duchovní tolerančního sboru (pastor) byl de facto v postavení kaplana římskokatolické farnosti, v jejímž obvodu byl ustaven (svědčí o tom mj. např. výstižně i zajímavý detail – plat pastora se měl pohybovat zhruba v rozmezí platu kaplana místního faráře). Farnosti měly sloužit z hlediska státu především jako oficiální matriční úřady (matriky tolerovaných církví byly jenom soukromé povahy stejně jako matriky všech církví v Československu po roce 1950). Kromě toho měly být z kazatelen ohlašovány, příp. vysvětlovány i zákony a správní instrukce. Do základních liturgických obřadů stát nevstupoval, nesměly ovšem působit přílišnou ztrátu v pracovním procesu obyvatel. To se v podstatě týkalo i tolerovaných církví, kde pastor měl zodpovídat za to, že v okruhu oficiálně přihlášených členů bude tento systém rovněž dodržován. Tak se to ostatně v rámci habsburské monarchie praktikovalo vzhledem k luteránům či reformovaným tam, kde byli oficiálně povoláni, tj. především v Uhrách.

Lidem, kteří se přihlašovali v roce 1782 k tolerovaným církvím, bylo toto zvláštní spojení institucionálních církví a státu velmi vzdálené. Vycházeli z odkazu české reformace, která (stejně jako už předtím valdenští) se orientovala na biblické novozákonné pojetí církve. Dokázali proto přetrvat 150 let (po dobu pěti generací!) i bez oficiální opory nějaké církevní instituce jako solidně propojená místní společenství. Organizační systém je neurčoval, organizační záležitosti pokládali za „věc služebnou“.

Po vydání tolerančního patentu došlo k velkému nárazu. Přihlášení samozřejmě uvítali alespoň zásadní ukončení období ohrožení existence i života (v praxi bohužel dozvuky mentality této doby ještě dlouho doznívaly). Současně však bylo přetrženo něco podstatného, způsob života jejich společenství, které bylo životné a ekumenicky otevřené. Víra pro ně neznamovala učení nebo obřady, ale životní způsob ve stylu Ježíše Krista.

Najednou je však zaskočil nečekaný vývoj. Sami si přáli pokračovat, pouze bez vnějšího ohrožení, ve svém dosavadním způsobu, navazujícím na základní orientaci české reformace. Když jim to bylo odepřeno a museli se zařadit do jedné ze dvou povolených protestantských církví, učinili to s nadějí, že pastoři, kteří přijdou, budou spolu s nimi budovat společenství podle jejich způsobu. To se ovšem nemohlo stát, pastoři přece měli být, byť pouze jako druhořadí, také státními úředníky, jak z poměru církví a státu vyplývalo. Také samospráva společenství se změnila. Místo mnoha zkušených mužů a žen, kteří dříve pečovali o místní společenství, se objevila nově staršovstva. Úkolem

starších byly převážně ekonomické záležitosti, zejména výběr povinných příspěvků a disciplinační dohled nad členy sboru. Vedení společenství, nyní sboru, se obměňovalo, byly zřízeny na druhé straně i vyšší správní stupně (seniorát, superintendentura). Přibývalo úředních povinností, tolerované církve v Čechách a na Moravě se zařadily jako trpěný, ale přece uznaný prvek do veřejného života habsburské monarchie. Tak vypadala situace na prahu národního obrození.

V době národního obrození máme k dispozici v obou zemích poměrně rozsáhlý přehled dění v římskokatolické církvi, kde ovšem existovalo také pnutí mezi národnostně orientovaným, austrokatolickým a římskokatolickým směrem. Co víme v této době o tolerovaných církvích obou vyznání? Oficiálně velmi málo, možnost jejich projevu byla dokonale omezena. Přece se však odkaz české reformace neztratil jako nikdy předtím. Její hlas zazněl jasně v roce 1848 v podání Bedřicha Viléma Košuta, i když byl záhy umlčen. Naplnění požadavků české reformace, vyjádřené Košutem, mohl přinést až samostatný stát, Československo, v roce 1918.

Pokud jde o fenomén tzv. české sekularity, jeho kořen se skrývá v připomenuté historii konce 18. a první poloviny 19. století. Česká reformace byla kritická k institucionálnímu církevnictví, nejenom římskokatolickému, ale i v podobě protestantské (luteráni a reformovaní). Ač těm, kteří pokračovali v jejích podnětech, nebylo dovoleno existovat mimo strukturu institucionalizovaného církevnictví, pokračovali dle možnosti ve svém způsobu života i uvažování. Okolí se to zpravidla jevilo jako sekulárnost. Toto zjištění platí v jisté míře i o majoritní společnosti uvedené doby. Toleranční patent z roku 1781 totiž nebyl obyvatelstvu v Čechách a na Moravě skutečně oznámen, zůstal skryt ve vyšších správních složkách. Celé kraje, které byly takto připraveny o informaci o něm, se po pominutí „roku milosti“ 1782 už přihlásit nemohly. V těchto krajích však (i uprostřed vnější příslušnosti k římskokatolické církvi) zůstal u mnohých odkaz české reformace živý a souzně s tím, který přetrval v institucionalizovaných tolerovaných církvích.

Souhrnem tedy lze říci, že „česká sekularita“ je jen zdánlivá: odmítá institucionalizované církevnictví, nezabývá se naukou a obřady, ale prakticky uprostřed všedních dnů hledá v duchu české reformace životní způsob Ježíše Krista.

Upozornění: Podrobněji se lze s danou problematikou seznámit v publikacích:

Eva Melmuková: Patent zvaný toleranční, Neratovice 2013.

Eva Melmuková: Evangelíci v rané toleranční době v Čechách a na Moravě, Neratovice 2017.

V tomto případě jde o referát z konference v Radnicích z 9/10/2020 s názvem: Církev a národ. Role církvi v procesu českého národního obrození a jeho konceptualizaci.

Význam Karla II. z Lichtenštejna pro dějiny Moravy v širších souvislostech

Úvodní slovo – ThDr. Petr Melmuk, Th.D.

Na podzim roku 2020 jsme připravili základní přehled týkající se olomouckého biskupa Karla z Lichtensteina-Castelcornu, a to na základě dvou výstav. Olomoucká část expozice se věnovala přímo biskupově osobnosti – jeho mládí, studiu a kariéře. V kroměřížské galerii mohli vidět návštěvníci biskupa Karla jako stavebníka a mecenáše. K výstavě vyšly dvě obsáhlé monografie, a to s přispěním finančních prostředků Ministerstva kultury České republiky prostřednictvím programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity v rámci projektu, který se nazýval „Za chrám, město a vlast: olomoucký biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcornu uprostřed barokní Evropy“. Projekt podpořilo Ministerstvo kultury dokumentárním filmem Barokní velmož. Tento film se záhy objevil na obrazovce veřejnoprávní televize ČT1. Přidali jsme i souhrn nejdůležitějších dat týkajících se života tohoto barokního velmože.

Nemohli jsme ovšem nevidět podstatné otazníky nad celou akcí. Předně se domníváme, že estetika je méně než morálka a etika. Z křesťanského pohledu můžeme vnímat, že jistý král Herodes Veliký, který umírá v době, kdy se narodil Ježíš Nazaretský, byl podobně jako biskup Karel esteticky nadaný a měl i organizační schopnosti. Morálně však chápeme jeho osobnost jednoznačně záporně. Podobně je tomu tak u biskupa Karla.

Uvedli jsme pak konkrétně čtyři body, nad kterými je vhodné se zamyslet:

1. Po stránce respektu k přesvědčení druhého, z hlediska otázek dnešního ekumenismu sehrál biskup Karel jednoznačně zápornou roli. Zvláště si např. zakládal na tom, že se podle jeho názoru daří vykořenit nekatolické kacíře z hloubi země.
2. To, co je dodnes chápáno mnohými jako nebezpečné počínání, důsledně uplatňoval biskup Karel, totiž propojení světské a duchovní moci. Jako biskup se zároveň chápal jako přední politický suverén své doby, razil vlastní mince, uděloval léna, disponoval i vlastní armádou... Je to v příkrém rozporu s jedním bodem Čtyř pražských článků z roku 1421, aby kněží po světsku nepanovali.
3. V souvislosti s touto oslavovanou postavou můžeme také hovořit o kultu osobnosti. Budoval nákladné a okázalé stavby, aby tím ohromil své okolí.
4. Biskup Karel měl hlavní a nesmazatelnou odpovědnost za zvěrstva v souvislosti s vyšetřováním, mučením a pálením tzv. čarodějnic. Dokonce se nezastal ani svého kolegy, vzdělaného děkana Lautnera ve vykonstruovaném obvinění z čarodějnictví. Příznačně podivně nám vyzní i slova olomouckého historika Tomáše Parmy, kdy právě v případě děkana Lautnera upozorňuje tento současný historik na potřebu zachovávat církevní disciplínu. Zřejmě nebyl onen děkan Lautner dostatečně horlivý ve *virtutis amor*, tedy v lásce ke ctnosti, která měla logicky vyplývat z nesnášenlivých závěrů Tridentského koncilu, jehož ustanoveními se měl důsledně řídit a nepodceňovat možnou herezi. Pak nezbývalo než přikročit k *formido poenæ*, tedy k hrůze trestu, který by varoval kněze i do budoucna...

A ještě jedna drobnost. Úvod k první knize o biskupu Karlovi podával olomoucký arcibiskup Jan Graubner. Při znalosti reálné situace se nám zdají být výsměchem jeho slova o ušlechtilé kráse umění a harmonii v souvislosti s touto problematickou postavou.

Karel II. z Lichtenštejna pohledem ekonomiky, estetiky a etiky – doc. PhDr. Eva Melmuková

Celá okázalá akce, výstavy a knihy na základě čtyřletého studia širokého kolektivu odborných a vědeckých pracovníků, není pochopitelně záležitostí okrajovou či samoučelnou. Jde o podstatný projev oficiální orientace velké části reprezentace České republiky, pokud jde o chápání historických souvislostí českých dějin. Současný stav je výsledkem systematického úsilí posledních třiceti let o postupné umlčení důrazů První československé republiky také – a především – v oblasti historické vědy. Toto konstatování lze doložit mnoha konkrétními příklady, v rámci jedné přednášky je to však zcela nemožné. Rozhodli jsme se proto dát zájemcům k dispozici celou problematiku v souhrnném tisku do konce tohoto jubilejního roku (1621–2021). V dnešní přednášce osvětlíme ještě obecné rozpoznání, oč tehdy v 17. století nejen v případě Karla z Lichtensteinu-Castelcora šlo. Pomocí nám přitom bude schéma vzájemného poměru složek EKONOMIKA – ESTETIKA – ETIKA obecně a potom konkrétně u Karla z Lichtensteinu-Castelcora. K názornější informaci poslouží i několik komentovaných obrázků z obou shora uvedených publikací.

EKONOMIKA	-	jako soustředění na získávání, rozmnožování a zachování hmotných statků
ESTETIKA	-	jako zdánlivý doplněk či dokonce protipól ekonomiky; supluje duchovní rozměr různými uměleckými projevy
ETIKA	-	chápe nezbytnost uspokojení hmotných potřeb i obohacující úlohu umění; jejím základem je však humanita, vnímání základních lidských práv a potřeb malých i velkých, významných i bezvýznamných lidských bytostí

**VZÁJEMNÝ POMĚR TĚCHTO TŘÍ SLOŽEK
VE SPOLEČNOSTI SVĚDČÍ O JEJÍM
CHARAKTERU V DANÉM OBDOBÍ**

Nejinak je tomu i v letech, kdy žil a působil Karel z Lichtensteinu-Castelcora.

EKONOMIKA

Sepětí duchovní a světské moci – církve jako instituce a státu – mělo své přirozené důsledky. Běžnému člověku musely obě instituce prakticky splývat. Karel z Lichtensteinu-Castelcora byl (jako mnoho jiných) současně církevním představeným – biskupem i představitelem vrchnostenské, tj. světské správy, biskupem – knížetem. Dokladem vrchnostenské správy je mapa velké části Moravy, která pod tuto správu náležela. Jako světský hodnostář měl Karel z Lichtensteinu-Castelcora např. i svoji mincovnu, její nyní opravenou budovu a také mince, které tam byly raženy. I medailon ve váze 20 dukátů ukazuje na jeho postavení jako představitele vrchnosti. V tomto svém působení byl Karel z Lichtensteinu-Castelcora velice úspěšný.

ESTETIKA

Neméně úspěšný byl Karel z Lichtensteinu-Castelcora v oblasti, která měla nahrazovat duchovní sféru – jako budovatel nádherných staveb, jedinečných zahrad, sběratel umění, zakladatel galerií uměleckých děl. Svě výborné styky s vlivnými činiteli po celé Evropě využíval pro systematické opatrování nejen mnohých děl, ale všemožných zajímavostí a pestrostí života vyšších vrstev. Svědčí o tom i rekonstrukce dvou cest směřujících dvěma směry do Itálie využívaných právě i k těmto účelům.

Zvláštní úlohu hrála příroda upravená dle lidských představ do harmonie biblického ráje. Symbolický pro činnost Karla z Lichtensteinu-Castelcora je jistě zajímavý obraz tohoto muže jako ochránce nádherné kroměřížské zahrady.

ETIKA

Dostáváme se konečně k oblasti nejzávažnější, k etice. Jak ji mohl chápat Karel z Lichtensteinu-Castelcornu? Jeho život se utvářel v podivném světě, kde etické, mravní a správné bylo pouze to, co bylo jako takové uznáno jedinou vše ovládající institucí, jejímž byl velmi úspěšným představitelem. Je tomu vždycky tak, v jakékoli podobě a v jakékoli době, kdy jediná instituce chce totalitně řídit celý život všech ovládaných jedinců. Těm se za to dostává možnosti vytržení z všednosti při pohledu na nádhernou architekturu a výzdobu, v tomto případě poutního kostela na sv. Hostýně. Lidé mají být odměněni touto účastí na kráse výtvarného i hudebního umění za to, že jinak jsou zcela poslušni všech příkazů církevních vrchností. Proto ten strach z možnosti přemýšlení a samostatného postoje, strach z člověka Kryštofa Lautnera, kdy rozhovor se nakonec změnil v hrůzný horor.

Doba životního působení Karla z Lichtensteinu-Castelcornu je údobím, kdy ekonomika a estetika jednoznačně panují nad etikou, která nesmí narušovat ony výše uvedené vládnoucí složky. I přes všechny represe však nebyly nikdy zcela vymýceny její projevy, které se uchovávaly třeba ve skrytosti, za všech okolností.

To je ovšem nakonec povzbuzující i pro současnost naší země. Covid-19 a jeho možné nástrahy nás právem znepokojují, o to víc, že si bohužel uvědomujeme: v naší společnosti opět hraje prim ekonomika a estetika, které na ten virus prostě nestačí. Etika není přímo pronásledována, spíše přezírána. I mezi námi jsou však stále přítomni lidé, kteří si správný poměr všech tří složek pamatují a neokázale, ale účinně jednají v duchu svého poznání.

Jde o krátké referáty z 51. semináře VERITAS z 20/3/2021, který byl přenášen online prostřednictvím YouTube kanálu VERITAS.

Posudky učebnic pro Ekumenickou radu církví v ČR – informace o této problematice a příklad posledních zpracovaných posudků

VERITAS dlouhodobě spolupracuje s Ekumenickou radou církví v ČR (ERC), kterou vydavatelé učebnic pro ZŠ žádají o posouzení vydávaných učebních materiálů z pohledu duchovních tradic. Posouzení je podkladem pro udělení schvalovací doložky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR takovému materiálu. Doložka je podmínkou, aby ZŠ mohly právě tuto učební pomůcku ze státních prostředků nakoupit a zapůjčit ji svým žákům, kteří plní povinnou školní docházku. Stát tak chce zajistit, že budou z jeho rozpočtu do škol pořizovány jen takové učební materiály, které prošly vícenásobnou kontrolou s ohledem na objektivnost v pojetí skutečností, na něž může mít autor učebnice (popř. vydavatelství) i přes snahu o vyváženost a nestrannost přece jen subjektivní pohled. Týká se to také a právě náboženských a konfesijních otázek. Zatímco tyto posudky za romskou menšinu vypracovává Muzeum romské kultury a za Židy a judaismus ji má na starosti Židovské muzeum Praha, křesťanské církve žádnou takovou společnou institucionální autoritu nemají. Největší, římskokatolická církev má samozřejmě na pražském arcibiskupství nebo na některé z teologických fakult pro to více vhodných odborníků, protestantské církve – jejichž pohled na mnohé události v historii i skutečnosti dané dějinným vývojem v současnosti je od římských katolíků odlišný – nemají ani v rámci Ekumenické rady církví, která je společně sdružuje, dostatečně početný úřednický aparát, který by za protestanty posudky sestavoval. VERITAS již v prvních letech po svém založení na konci 20. století po nezbytnosti takových posudků i za protestantské křesťanství v Česku volala a také se k práci na nich dobrovolně přihlásila. Přinášíme po cca 14 letech (důkladný rozbor nejčastějších chyb v učebnicích byl podán v časopise [Hlas](#)

[Střediska české reformace ve Velké Lhotě u Dačic č. 12/2007 na s. 10–16](#))Hlas Střediska české reformace ve Velké Lhotě u Dačic č. 12/2007 na s. 10–16 další průběžné informace.

Od roku 2010 má VERITAS všechny detaily spolupráce na posudcích zakotveny v dohodě s ERC, která je uzavřena na neurčitou dobu. Valná hromada pověřila vypracováváním posudků jménem VERITAS svého moderátora ThDr. Petra Melmuka, Th.D., jednatele Mgr. Miroslava Soukupa, a také faráře a univerzitního učitele Mgr. Ondřeje Macka, Ph.D.

Žádostí o posudky v posledních letech ubylo. Čas od času se vyskytnou organizační zmatky v jejichž důsledku a z naší strany nezaviněně se k nám žádost o posouzení dostává se zpožděním, což vyústí v práci pod tlakem času, protože vydavatelství chce dodržet termín vydání a doložku potřebuje mít udělenou od MŠMT tak, aby ji mohla na druhé straně obálky každé učebnice zmínit. Přesto se vždy snažíme proces co nejvíce urychlit, posudkům dáváme velkou prioritu a věnujeme se jim přednostně. Pokud do vydavatelství dorazí pozdě, vyjde celá práce na nich nazmar. Některá nakladatelství s námi navázala až partnerský vztah a velmi si cení připomínek, které se snažíme formulovat citlivě vždy tak, aby neznamenal například přidání nové stránky, kdyby byla připomínka třeba příliš rozsáhlá. Zároveň je nutné opravovat formulace tak, aby nebyly přílišným „trnem v oku“ ostatním posuzujícím. Objektivita a umírněnost je tedy cílem a je nezbytně žádoucí.

V poslední době jsou nakladatelství ochotna i posudky honorovat, což je milé, protože ani VERITAS ani ERC na tyto úkoly nemají v rozpočtu dostatek prostředků na odměny. Posudkování je „hmatatelným“ příspěvkem VERITAS ke zvýšení kvality učebnic a dalších didaktických materiálů na základních školách v relativně dlouhé perspektivě (učebnice se ve školách obnovují dle potřeby a jejich fyzického opotřebení, někdy ale třeba až po více než 10 letech).

Například v roce 2018 jsme byli požádáni o posudek na učebnici **Občanské výchovy pro 8. ročník ZŠ** z nakladatelství ALBRA SPL Práce. VERITAS doporučila namísto pro žáky obtížně srozumitelného citování biblické Písni písní z kralického překladu využít Český ekumenický, nebo některý z překladů z posledních let – například Bible21. Žáci se v učebnici možná poprvé setkávají s textem Knihy knih a měli by si odnést, že je to kniha, která moderním jazykem a srozumitelně oslovuje a formuje životy mnohých obyvatel naší planety. Na jiných dvou místech v této učebnici autoři sami parafrázovali biblický text o stvoření světa, přičemž základem jim byl opět více než 400 let starý kralický překlad. Výsledkem ale bylo sice poněkud srozumitelnější podání oproti kralickým překladatelům, nicméně naprosto neautentické. I zde jsme doporučili sice zkráceně, ale přesto uvést raději autentické pasáže přímo z Bible21.

Ve stejném roce jsme posudkovali také učebnici **Vlastivědy pro 4. ročník ZŠ – Poznáváme naše dějiny**, z nakladatelství Nová škola s.r.o. Naší pozornosti nešlo opakování některých „nešvarů“, které jsme zmiňovali už v Hlase č. 12/2007. Označování Ježíše Krista za „zakladatele křesťanství“ nebo ve významu termínu „církve“ jako celé pospolitosti křesťanů a nikoliv jen duchovenstva a prelátů.

Samozřejmě při pozorném čtení posuzovatel někdy narazí i na nějaký překlep nebo chybu v datu, letopočtu, která unikla oficiálním recenzentům. I za upozornění na tyto drobné závady obecné povahy jsou nakladatelství často vděčná.

ERC nám v roce 2019 postoupila další díl **Vlastivědy** z nakladatelství Nová škola s.r.o. – tentokrát pro 5. ročník ZŠ a s podtitulem: **Poznáváme naše dějiny (z novověku do současnosti)**. Učebnice obsahovala například mnohokrát opakovanou nepřesnost spočívající v tom, že po Obnoveném zřízení zemském 1627 a 1628 se „nekatolíci mohli z českých zemí vystěhovat“. To ovšem samozřejmě neplatilo pro poddané, kteří museli po dobrém či po zlém prostě konvertovat ke katolicismu, zatímco pouze měšťané a šlechta

mohli pro svou víru zemi legálně opustit. Absurdnost zjednodušeného tvrzení je nejlépe vidět, když si uvědomíme, že tzv. „nekatolíků“ bylo v Čechách a na Moravě cca 85 %. Exodus takové části obyvatel panovník samozřejmě naprosto nemínil připustit.

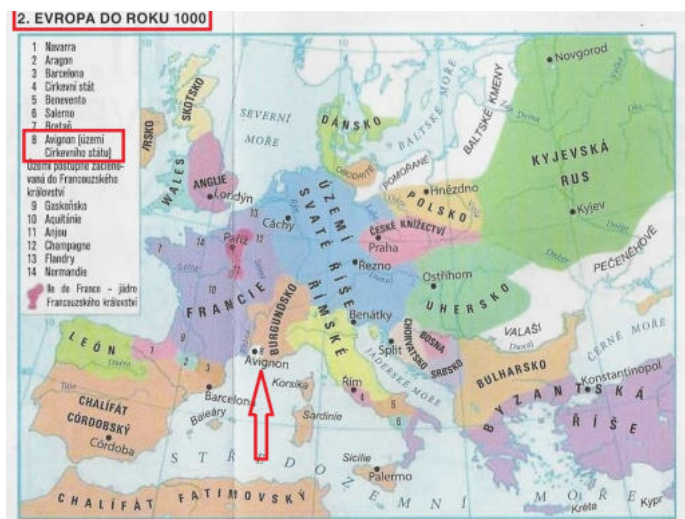
Dalším terminologickým problémem, který se rovněž často opakuje, je pod dojmem pramenů nesprávné označování křesťanských konfesí jako samostatných náboženství (katolické náboženství, luteránské náboženství, ...).

Posuzující Mgr. Soukup je aprobovaným učitelem dějepisu i zeměpisu a vždycky proto zkoumá i do učebnic zařazené historické mapy, které posuzuje nejen z historického pohledu (např. popisky zemí v různých obdobích, rozsah říší apod.), nýbrž i po stránce geografické a kartografické (značkový klíč mapy, soulad titulu a podtitulu mapy s obsahem a časovým vymezením, pokud možno užití identických mapových značek, jako je žáci znají ze zeměpisných atlasů, což zjednodušuje práci učitelů apod.). Na jedné z map v této učebnici Vlastivědy chtěli autoři stejnou barvou vyznačit všechny „státy na straně Německa“ v roce 1939. Byli tedy v rámci posudku upozorněni, že podle paktu Molotov-Ribbentrop by se stejnou barvou jako např. Slovensko měli vybarvit i Sovětský svaz.

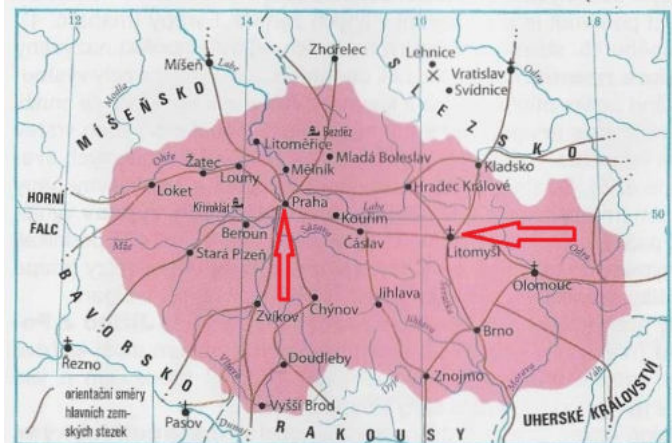

Jedinou a největší prací na posudcích v roce 2020 byla žádost z nakladatelství Kartografie a s., Praha, na posudek souboru dějepisných atlasů pro ZŠ a víceletá gymnázia, který byl připravován k opakovanému vydání. Protože šlo o tematiku na pomezí dějepisu se zeměpisem, ujal se práce opět Mgr. Soukup (který navíc už před několika lety některé z těchto atlasů v předchozím vydání recenzoval).

Tradičně jen málo „závad“ vykazoval atlas **Pravěk a starověk**, kde byly zjištěny problémy jen v nekompletnosti mapového zákresu sídel křesťanských patriarchů v prvních stoletích dějin křesťanství. Naopak velmi rozsáhlé byly připomínky k atlasu zobrazujícím na mapě Evropy do roku 1000 vyskytoval z neznámých důvodů Avignon jako území Církevního státu (kterým se stal až v polovině 14. století). Nekompletní byly i mapy sídel biskupství a arcibiskupství – některá byla zcela nesystematicky opomenuta.

1. ČESKÉ KRÁLOVSTVÍ ZA PŘEMYSLA OTAKARA I. A VÁCLAVA I. (1197–1253)

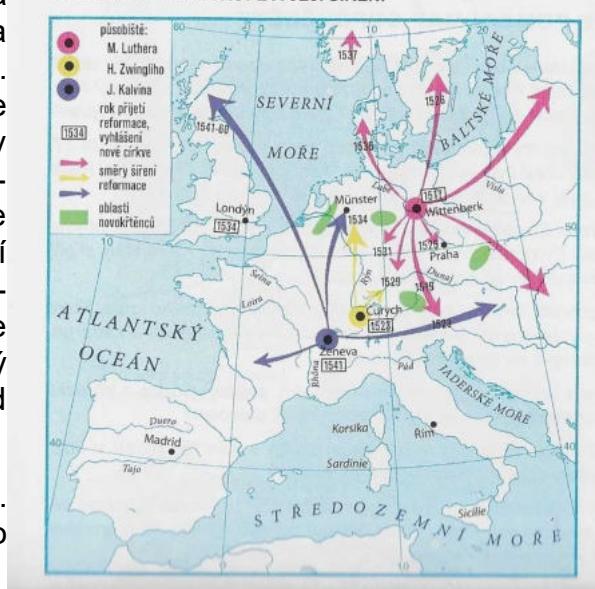

Když už jsme u toho, mapa Českých zemí v době posledních Přemyslovců naopak obsahovala i Litomyšl jako sídlo biskupa (diecéze litomyšlská byla ovšem zřízena až roku 1344!). V Praze byla naopak značka pro biskupství opomenuta. Pozornosti posuzovatele neunikl ani chybný popis, podle nějž měla být sv. Anežka Česká benediktýnkou (zatímco byla klariskou). Někdy je zvláštní i tvořivost autorů (zde velmi respektovaná a zasloužilá historická geografka a učitelka dr. Helena Mandelová), když věci se zavedeným jménem přejmenovávají a žáky tak matou: Například popis „Městská kašna“ na ilustraci z Kutné Hory, je vhodnější nahradit zavedeným spojením „Kamenná kašna“, pod níž je v tomto historickém městě proslulá.

V sešitovém atlase **Novověk I** bylo třeba vyřešit několik nesrovnalostí: Například Mapa nadepsaná „Dědičné habsburské země“ v 16. století obsahovala i Čechy a Moravu, které ale žádného dědičného panovníka tehdy neměly a o každém nástupci se jednalo zvlášť na zemském sněmu. Již proběhlá česká reformace se někdy pomíjí a na mapě reformačních zemí Evropy v 16. století jsou zakresleny jen Luthe-rovo Německo a Kalvíново Švýcarsko. Jinde se v popisích mapy objevuje stále opakovaný nepřesný termín „nekatolíci“ (zatímco například „neprotestanti“ se neobjevuje vůbec nikde:-).

Čtvrtý díl atlasů je nazván **Novověk II**. Mimo dvou ojedinělých překlepů v něm nebylo co připomínkovat.

2. REFORMACE V EVROPĚ A JEJÍ ŠÍŘENÍ

V pátém a posledním díle atlasového seriálu **20. století** se objevily různé, většinou ale náboženství se netýkající nesrovnalosti. Nejkurioznější z nich byla ilustrace s popisem „Výstaviště (Z. Alexa, Z. Denk, F. Lederer, Brno 1959)“, která ovšem naneštěstí zachycovala právě nejstarší část brněnského výstavního areálu – pavilon A (Obchodně průmyslový palác), který byl postaven již v meziválečném období (a samozřejmě zcela jinými architekty). Na stránku s architekturou druhé poloviny

20. století se objevily různé, většinou ale náboženství se netýkající nesrovnalosti. Nejkurioznější z nich byla ilustrace s popisem „Výstaviště (Z. Alexa, Z. Denk, F. Lederer, Brno 1959)“, která ovšem naneštěstí zachycovala právě nejstarší část brněnského výstavního areálu – pavilon A (Obchodně průmyslový palác), který byl postaven již v meziválečném období (a samozřejmě zcela jinými architekty). Na stránku s architekturou druhé poloviny

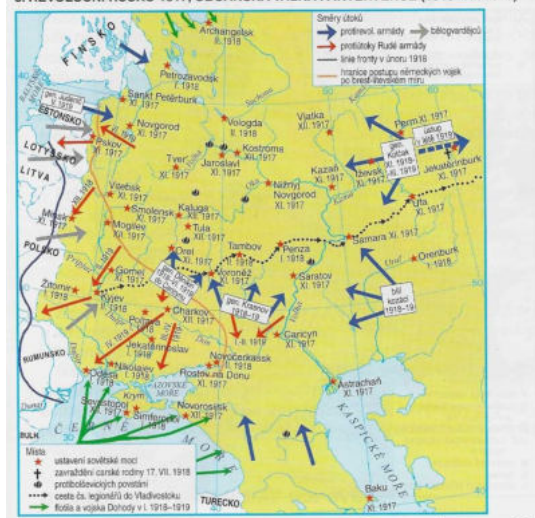

BVV – pavilon Z

20. století v Československu opravdu tato ilustrace nepatřila (místo ní tu měl být samozřejmě pavilon Z) a protože to posudkujícímu neušlo, vydavatel o tom mohl být informován.

Chyba byla třeba i v mapě revolučního Ruska po 1. světové válce a za války občanské. Nepochopitelně byl její výřez zvolen tak, že se do něj vůbec nevešlo město Brest, kde byl v klíčové době sjednán separátní brestlitevský mír. Na jiné mapě se objevila zkratka SSR u Prešova v těsně poválečném období. Nepochybně to byla narážka na Prešovskou republiku rad (nebo Slovenskou republiku rad), ale písmena ve zkratce neodpovídala ani jedné variantě zavedeného názvosloví pro ni. A samozřejmě i v tomto atlasovém díle bylo recenzentem vícekrát opakováno, že je rozdíl mezi konfesi a náboženstvím a že oblasti „katolického náboženství“ jsou stejně oblastmi křesťanskými, jako třeba anglikánská Anglie, neboť i zde jde jen o odlišnou konfesi a ne odlišné náboženství.

8. REVOLUČNÍ RUSKO 1917, OBČANSKÁ VÁLKA A INTERVENCE (1918–VII. 1919)

Hledání chyb a nesrovnalostí je obtížná mravenčí práce, někdy i ubíjející, protože chyby se opakují a na každý další výskyt je třeba upozornit a každou změnu vysvětlit nebo doložit. Učitelé mají naštěstí schopnost vidět chyby druhých poměrně rozvinutou. Samozřejmě, i když nikdy není jisté, zda všechny návrhy vydavatel učebních materiálů akceptuje, má alespoň podrobné podklady a možnost každé jednotlivé místo řádně uvážit. VERITAS ale sepsáním posudku tak jako tak udělala pro jejich vyváženost maximum.

Připravovaná jubilejní publikace sdružení Exulant, z. s.:
Dědic české reformace. Památník k nedožitým padesátinám Daniela Nevečeřala-Nevala

(Daniel Nevečeřal byl potomkem českých exulantů pro víru. Jeho otec nakonec zakotvil ve Švýcarsku, kde příjmení bylo zkráceno pro praktickou potřebu. Daniel Neval našel cestu zpět do „země otců“. Původním studiem fyzik připojil ke svému vzdělání i evangelickou teologii a věnoval se důkladně i důsledně odkazu Jana Ámose Komenského.)

Publikace obsahuje nejprve **Slovo úvodem**: „*V letošním roce by se dožil nadějný vědec a filozof, náš milý bratr ze spolku Exulant, významného životního výročí – padesáti let. Bohužel, už 15 let není mezi námi, odešel k zármutku a bolestnému překvapení všech, kdo ho znali a měli rádi, zcela náhle, bez varování – po srdečním selhání.*

Přece však i po letech na něho nejen v Exulantu, ale i mnohde jinde stále mnozí přátelé vzpomínají. Pro ně, ale i pro širší veřejnost jsme jako vděčnou připomínku jeho života, díla i vnitřního zaměření a růstu připravili několik osobních vzpomínek, vzhled do jeho činnosti a konečně i některá jeho osobní vyjádření. Necht' jsou podnětem zejména pro ty, jimž je blízká životní cesta a orientace Daniela Nevečeřala-Nevala, hluboce zakotvená v činné účasti na řadu předků předávaném dědictví české reformace.

Za Exulant

Jan Bistranin“

V publikaci následují oddíly týkající se osobnosti i díla Daniela Nevečeřala-Nevala. Závěrem i vyvrcholením je připomínka vlastních vyjádření jubilanta. Hlavní text doplňuje přehled předků Daniela Nevečeřala-Nevala z otcovské linie (potomci exulantů z Čech), životopisná data jubilanta a fotodokumentace z jeho života.

O podporu vydání této publikace byl požádán Nadační fond Věry Třebické-Řivnáčové (jeho zakladateli jsou formálně SR ČCE a ETF UK), který jako jeden ze čtyř účelů své činnosti uvádí: „*Podpora výchovy nastupující generace a vytváření společenské atmosféry, v níž lze rozvíjet křesťanské duchovní i kulturní dědictví a posilovat demokracii.*“ Správní rada nadačního fondu na svém zasedání 2/3/2021 projednala žádost Exulantu, a rozhodla se tento projekt nepodpořit. Konstatovala, že zaměření projektu není zcela v souladu s účelem nadačního fondu a neodpovídá tomu, co chce nadační fond podporovat. Spolek Exulant je sice poněkud překvapen tím, že připomínka osobnosti Daniela Nevečeřala-Nevala, propagátora ETF, prvního předsedy Spolku přátel ETF a nadějného teologa a komeniologa, neodpovídá záměru fondu, ale o vydání publikace, byť vzhledem k výročí s určitým opožděním bude samozřejmě dále usilovat.

Pozvánky na nejbližší akce

- **Akce pořádané společností VERITAS:**

- 15/5/2021 Valná hromada VERITAS (Praha – Smíchov), hlavní poslechové téma: *Proměna Staroměstského náměstí a výročí staroměstské popravy*
- 1–7/7/2021 Pracovní soustředění VERITAS (Telč; týdenní pobyt s brigádní náplní: inventarizace knihovny, archivu, úklidové a údržbářské práce. Přihlášky: na adresu veritas@evangnet.cz).
- 6/7/2021 9:30 Připomínka mučednické smrti mistra Jana Husa ve Velké Lhotě u Dačic (tzv. horní kostel), pořádáno ve spolupráci se Spolkem přátel Muzea české reformace.
- 23/10/2021 10:00 52. seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a společenské vědy (ČCE Pardubice, Sladkovského 638)

- **Spolek Exulant** (<http://exulant.evangnet.cz>) **nás zve na:**

19/6/2021 Konference a valná hromada Exulantu v Praze

- **Historicko-vlastivědná společnost Moravian** (<http://www.moravian.cz>) **nás zve na:**

24–26/9/2021 IX. Mezinárodní konference Moravian v Suchdole nad Odrou s tématem: *300 let od narození Davida Zeisbergera, apoštola indiánů*

- **Další pozvánky:**

- 21/6/2021 Vzpomínkové shromáždění na Staroměstském náměstí (u příležitosti 400. výročí popravy 27 představitelů českého stavovského odboje roku 1621.)
- 3/7/2021 Noční setkání na Kalichu (Besedice u Železného Brodu – pořádá Ochránovský seniorát ČCE)
- 4/7/2021 Husův den na Kalichu u Železného Brodu k poctě mučednické smrti M. Jana Husa v Kostnici roku 1415 (pořádá Ochránovský seniorát ČCE)

QR Platba

Pro zjednodušení platby členských příspěvků lze použít tento QR kód. Prosím, doplňte před odesláním poukazovanou částku, svůj osobní variabilní symbol (neměnil se) a do poznámky rok za nějž příspěvky posíláte a vaše příjmení. Minimální výše příspěvků i číslo účtu je níže v tiráži.

Vydala pro informaci svých členů:

VERITAS – historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace, z. s.

kontaktní adresa:

Kpt. Jaroše 1109/26

289 22 LYSÁ NAD LABEM

☎ (+420) 607 645 333

Email: veritas@evangnet.cz

Internet: <http://veritas.evangnet.cz>

Členské příspěvky (roční minimální výše):

výdělečně činní 350 Kč/nevýdělečně činní, důchodci, studenti 160 Kč

Prodejní cena časopisu pro nečleny: 25 Kč

Tištěná verze Informačního bulletinu: ISSN 1802-1182

On-line verze Informačního bulletinu na Internetu: ISSN 1802-1190

bankovní spojení: 2800136001/2010

© **VERITAS 2021**